

İSA İSMAYILZADƏ

**GÖZLƏYİN, DÜNYAYA
QAYITMAĞIM VAR...**

(Şeirlər kitabı)

TANIŞ OLMAQ İSTƏYİRƏM

Əl uzanır: - Tanış olaq!

Əl uzanır: - Salamət qal!

Əl uzanır dosta, yada,

əl – hələlik,

əl – əlvida.

Tanış olmaq istəyirəm,

doğma olmaq istəyirəm

sahildəki qızıl qumla,

arxivdəki keçmişimlə,

bağçadakı tər çiçəklə,

sinəmdəki tər ümidlə,

tər arzumla.

Tanış olmaq istəyirəm,

doğma olmaq istəyirəm.

Cib dəftərim telefonla,

adla dolu olsa belə,

əl açırım –

təzə insan istəyirəm,

təzə ünvan istəyirəm.

Qaldırıcı, endirici kranlarla,

ağ ulduzla, ağ buludla,

qəbirləri qucaqlayan

mərmər rəngli,

torpaq rəngli lal sükutla,

tanış olmaq istəyirəm,

doğma olmaq istəyirəm.

Təyyarənin qanadının,

qatarların fit səsinin arxasınca

əllərimiz dalğalanır ağ yaylıq tək,

əllərimiz dalğalanır ayrılıq tək.

Əl açılır üzümüzdə qapı kimi,

Əl açılır üzümüzdə güllə kimi.

Barmaqlarla

pillə-pillə

dırmaşırıq harasa.

Mən əllərlə tanış olmaq istəyirəm,

doğma olmaq istəyirəm –

əlcək geyən,

qabar döyən,

çəlik döyən,

kətmən döyən əllərlə.

Hərdən məndən küssə də,
bir əlin ömrünü uzatmalıyam
oxşaya-oxşaya
isidə-isidə.

Mənim əlim havadadır,
mənim əlim yollardadır.
Qarşıma kim çıxasındır,
Qarşıma nə çıxasındır –
Əlimi kim sıxasındır,
əlimi nə sıxasındır –
sıxsın görək!

1941

Mənim doğulduğum il
naməlum bir əsgərin
adı, ünvanı oldu.
Mənim doğulduğum il –
səngərlər də doğuldu,
tüstülər də doğuldu.
Səngərlərdə doğuldu,
tüstülərdə doğuldu,
mənim doğulduğum il.

Mənim təvəllüdümü
torpağın sinəsinə
xəncər yarası kimi.
Yer kürəsisdən keçən
döyüş səngəri yazdı.
Uzunboğaz çəkmənin
nallı dabanı ilə
Vətən əsgəri yazdı,
Göylərin sinəsinə
topun lüləsi yazdı,
Ulduzları isidən
fişəng şöləsi yazdı.

Yazdı təvəllüdümü

balınca göz yaşları,
yollara – anaların
ümidli baxışları.
Mən təvəllüd günümü
keçirmək istəmirəm.
Badələrin səsilə
oyatmaq istəmirəm.
Xatirə beşiyində
uyuşmuş həsrətləri,
Küsəyən qardaşımın
qabda qalan payı tək
soyumuş həsrətləri
oyatmaq istəmirəm.

Doğulduğum tarixə
Hamıdan çox yanırım,
Qara həşyə geyinmiş
şəkildən utanıram.

1962

YAĞIŞ GÖLMƏÇƏSİ

Damcılar göylərdən əlini üzdü,
Buludlar
özünə boylanmaq üçün –
bulanıq güzgütək gölməçələri
torpağa düzdü.

Yağdı, tala-tala gölməçə yağdı,
göylərin dəlisov ilhamı yağdı,
sərçələrin soyuq «hamamı» yağdı.
Yağış gölməçəsi buludla doldu,
Günəşlə,
payızla,
sükutla doldu.

Göyə yuxarıdan aşağı baxdım –
bir vaxt Avropanın salonlarından
Bodenşted bizə baxdığı kimi,
Daş atıb, göylərin evini yıxdım,

Bir dərviş Parisi yıxdığı kimi.

«Atını» göylərdə sürdü çoxusu
ayağı çırmalı uşaqların da.
Çilik-çilik oldu gölün yuxusu
çubuq köhlənlərin dırnaqlarında.
Uşaqlar yollandı yuxu dalınca.
Onların doluxmuş izi soğuldu,
Göy göyə çəkildi,
payız – ağaca,
Gölməçə kor oldu –
elə bil, torpağın gözü soğuldu.
Arabir göylərə boylanmaq üçün,
gəlinlər kimi,
özünə daha çox inanmaq üçün
torpağa güzgü də,
köz də gərəkdir.

1962

HƏSRƏT

Sən qanadlı xəbər kimi,
yad qapını açan gündən –
Həsrətinlə yaşayıram bir otaqda,
həsrətinlə yaşayıram bir torpaqda,
bir dünyada.
Qatarlarda, təyyarələrdə, gəmilərdə
sənəd kimi öz yanımla
gəzdirirəm həsrətini.
Ora-bura sürüməkdən
bezdirirəm həsrətini.
İstəyirəm, azdıram mən həsrətini
alqış dolu salonlarda –
bacarmıram.
İstəyirəm, azdıram mən həsrətini
dalanlarda,
döngələrdə,
izdihamlı küçələrdə –
bacarmıram.
Həsrətinə gücüm çatmır, sənə – əlim,

İstəyirəm, həsrətini
Məşələlərə, dənizlərə atıb gəlim –
Bacarmıram.
Həsrətinə gücüm çatmır, sənə – əlim
Süfrəmdəki çörək deyil, həsrətidir,
sinəmdəki ürək deyil, həsrətidir, - hey döyünən
Ürəyimin başını mən
ovuduram bir uşaq tək.
Səndən qalan xatirələri,
olub-qopan həsrətini
ürəyimin qabağına atıram mən
oyuncaq tək,
öz başımı qatıram mən
bir uşaq tək.
Həsrətini içirəm mən,
həsrətini çəkirəm mən.
Nə yaxşı ki, həsrətin var!..
Həsrətinlə yaşayıram bir otaqda,
həsrətinlə yaşayıram bir torpaqda,
bir dünyada,
Yaşayıram,
yaşayıram,
yaşadırım həsrətini.
1963

ADSIZ ŞER

Saxlayım saatımı, söndürüm işığı –
Heyfim gəlir saata da,
ışığa da,
özümə də,
qaranlığa da.
Əl çəkin,
dodaqlarım bağlı qalsın
nənəmin qapısı kimi.
Gözlərim durulsun,
əllərim fikrə gestin.
Susum, susum
bir namərdin qəsdı kimi.
Sahildə qumları,
göydə ulduzları,

yerdə adamları,
nadanları
saymaq istəyirəm.
Canınız yanırsa mənə,
əl çəkin yaxamdan, əl çəkin:
bir mühasib çağırın,
ya da ağıllı bir maşın –
hesablasın görək
nə qədər yalan udmuşam,
nə qədər qəzəb,
neçə arzuma başsağlığı verilməyib,
nələr keçib könlümdən, yuxumdan...
1965

OYUNCAQSIZ UŞAQLIĞIM

Mənim oyuncağım olmayıb heç vaxt.
Hərdən kövrələndə,
uşaqlaşanda,
yaşımdan, təkkindən...
nə bilim, nədən
beşcə addımlığa uzaqlaşanda,
özümə oyuncaq almağım gəlir.
Yapışib əlindən körpəliyimin
«Uşaq aləmi»nə çəkmək istərəm –
Günlərin bir günündə
balaca İsayə mağazalardan
bir qucaq sevinc alam.
Ciblərinə, papağına, qoynuna
qonşudan oğurlanan
alma əvəzinə, armud yerinə
sevinc dolduram.
Bir papaq sevinc,
iki cib fərəh
bəs eylər ona.
Sonra uşaq xəyalım,
uçub gedə kəndimizə.
Plasma sevincindən
plastilin fərəhindən,
bir də rezin şadlığından
paylaya uşaqlara.

«ZİM balası» ilişib, tozlu yolda qalanda,
«təyyarə»nin qanadını
dəcəl əllər, sərt budaqlar qıranda –
gərək məndən inciməsin
görməmiş uşaqlığım.

Mənim oyuncağım olmayıb heç vaxt,
Oyuncaq yollara asfalt çəkilib.
Oyuncaq arxlar da çoxdan quruyub,
Oyuncaq ağaclar çoxdan qarayıb,
yandırılıb sobalarda
Sevinc oyuncağım olmayıb heç vaxt.
İndisə hərdən
mənə qonaq gəlir oyuncaq sevinc –
bir ürək,
bir otaq,
bir qucaq sevinc...

1967

ETİRAF MAHNISI

Mənim boyum – yüz altmış dörd,
mənim sinəm – əlli beş.
Ürəyim də lap balaca.

Mən böyük sevincə alışmamışam,
Mən böyük sevincdə alışmamışam,
Sevinc küləyindən, fərəh mehindən
Köksüm körük kimi genişləndə –
divar sinəmin çatlamasından,
qumbara ürəyimin partlamasından,
bir az qorxuram.

Ürəyimin də
sevinc tutumu
arzumdakından
min dəfə kiçik.
Daha doğrusu –
sən dəfə kiçik.
Nəyimə gərək «sevincmetr»lər?

ürəyim varsa,
«Sevincmetr»siz də yola gedərəm.

Mən böyük sevincə alışmamışam,
Mən böyük sevincdə alışmamışam.

1967

GÜNLƏRİN BİR GÜNÜNDƏ

Günlərin bir günündə
əsim-əsim əsdi yel.
Bir qatarın dalınca
gözlərim də tələsdi,
əllərim də tələsdi.

Günlərin bir günündə
çarpayının üstündə
yoxa çıxdı bir şəkil.
Divarlar üstümə gəlmək istədi,
ağaran şəkil yeri
gecələr üstümə gülmək istədi...

Günlərin bir günündə
soruşdular adımları:
illər keçdi üstümdən,
yellər keçdi üstümdən
mən bir cavab verincə.

Günlərin bir günündə
vuruldu ulduzlara –
ulduzlar diksinmədi.
Yorulub, yola düşdüm,
Əlimi qaldıranda
qatarlar əylənmədi,
təyyarələr enmədi.
Ömrümdə bircə kərə
əl elədim vaqonlara,
əl elədim günlərə,
durnalara, əllərə...

Günlərin bir günündə
əsim-əsim əsdi vaxt.
Əllərim də tələsdi
yollarım da tələsdi.
Günlərin bir günündə
gedib çatıb axır ki,
məndən qaçan arzuya,
məndən qaçan illərə,
məndən qaçan günlərə.

1968

XATİRƏ

İşıqlar təzəcə yanmışdı kənddə.
Dedin ki, yanında yer saxlayarsan,
qaçıb gələcəyəm kinoya mən də.
Çığırlar, səkilər əl-ələ tutub,
sürünüb gedirdi kluba sarı.
Aramızda düşüb qaldı o axşam
hər gün aşdığımız bir kənd hasarı.

Bir vaxt on beş yaşlı gür həvəsimiz
yamanca dırmaşdı, dərəyə indi.
Sol yanımda boş qalib elə o gündən,
Hey dolub-boşalıb elə o gündən.

Bir səs tanıyırdım səsinə oxşar,
Bir söz tanıyırdım –
umu-küsünə oxşar,
hansı döngədəsə yoxa çıxdılar.

İndi otuz yaşlı gur nəfəsim var,
indi on beş yaşlı sərt həvəsim var.
Sol tərəfdə ürək, sağda – xəyalın,
arada – boşluq.
Mən isə yenə də sizə qoşulub,
çıxıram yollara ayağı yalın...

* * *

Mən yatağa girən kimi
yazılmamış şerlərim
çaqqıldadır,
taqqıldadır makinanı.

...Bir qatarın cədvəlindən,
bir dərənin bürküsündən
xəbəri yox heç kəsin.
Bir ilhamın toxluğundan,
bir partanın yoxluğundan
xəbəri yox heç kəsin.

Öz relsinə düşməz yenə,
bir dərədə üşüməz yenə,
bir masanı aşmaz yenə
yazılmayan şerlərim.

Bilirəm ki, bu gecə də
yatmayacaq, yatmayacaq
yazılmayan şerlərim.
Çaqqıldatsa, taqıldatsa «Erika»nı-
varaqlar ağ qalacaq,
ağ şerlər yazılacaq.

Bir masa var, çəkilib öz qınına,
bir çəmən var, bulanıb yaz qanına...
Yağış yağır...
Yığış gedək, yazılmayan şerlərin yanına...

1968

KÖHNƏ YUXULAR

Bu axşam yaxşıca qərubsəmişəm,
Əllərin yuxuma gəlib çıxmasa,
göbələk dərməsəm, moruq yığmasam,
buluddan asılan beşiyin üstə
laylay eşitməsəm –
yatmayacamam,
yatmayacağam, yatmayacağam.

Bu axşam yaxşıca qərubsəmişəm:
bu neon deyilən ağ şam neyləsin,
bu şəhər neyləsin, axşam neyləsin.

...İndi o çöllərdən keçər metrolar,
bir vaqon göbələk yığıram ordan.
Sonra da qatarlar düzələr yola,
Bakıya qayıdar.
Beləcə hər gecə çıxar aradan.
Bir qucaq sünbül də ətəkliyə yox,
vaqonlara dolar, indi hər gecə.

Mən – ayağıyalın, mən – başıaçıq...
İnək otararam yuxalarımnda.
Köynək axtararam, başmaq gəzərəm
kəndimizə köçən univermaqda.
O yollar, o illər o
əllər çoxdan
Bakıya köçüb.

...Bu da alatoran!
Nimdaş paltaralan
gəlib keçəcək,
köhnə köynəyim ki, yoxdur satmağa:
paltarım təzədir, dostlarım təzə.
Təkcə yuxular var... köhnə yuxular.
Ona da müştəri tapılmaz yəqin.
Yarımçıq yuxular, qırıq yuxular,
kəpənək yuxular, qoruq yuxular,
biçənək yuxular, moruq yuxular
yıxılar, diksinər, sıxılar hər gün
tramvay səsindən, maşın səsindən.

Bir kənd şəhərim var, bir şəhər kəndim,
yerim lap rahatdır, arxayın olun...

1969

AĞ GECƏDƏN GƏLƏN QONAQ

Burda qızıl səhər,

orda ağ gecə...
Süd gecədən keçə-keçə,
süd gecəni içə-içə
dəyişmişən necə də.

Uçurduğum məktublar
ağ gecəni, ağ gündüzü
ələk-vələk eləyib,
qayıdacaq kor-peşman.
Ağ gecələr
süd vaqonlu qatarlara dollar bir gün,
gümüşqanad təyyarələr
ağ gecəni, bir də səni
dimdiyinə alar bir gün...

Burda, cənub meydanları
qollarını açar sənə,
boyanarsan mis rənginə.
Boyanarsan,
ağ gecəyə uzanan
qanadlı səs rənginə.

1969

BİR ŞAİR YAŞAYIRDI

Əli Kərimin əzin xatirəsinə

1

Bir şair yaşayırdı,
yerlə göy arasında.
Hamımızdan xəbərsiz
bir ölüm yaşayırdı
qaşla-göz arasında.

Qələmini daşa vurdu –
Qəlpələndi sözü, səsi,
Qəlpələndi xatirəsi.

Otağında solan ağ kağızları

retgen işığına tutsanız əgər,
söz taparsınız,
səs taparsınız,
iz taparsınız

Varaqların ürəyində qəlpə qaldı,
qələm istər,
ilham istər sağaltmağa.
Yarın ürəyini ağ kağızların,
yoxlayın nəbzini yox kağızların!
Bir şair yaşardı
yerlə göy arasında.
Ayağının ucunda
gəlib keçdi dünyadan.
Söz ucundan, şer ucundan
qıvrılanda ürəyimiz,
kövrələndə dodağımız
Əli Kərim avtoqrafı xatirələr
gəlib tutar əlimizdən.

Bir şair yaşayırdı
yerlə göy arasında.
Bir məzar yaşar indi,
bir şair yaşar indi
şer xiyabanında.

Avtoqraf xatirələr
gəcələr Göyçaya yollanıb gedər;
nurlu əllərini, ipək səbrini,
şerlə, işıqla dolu qəbrini
bir dəstə ehtiram ziyarət eylər...

1969

2

Bir il beş gündür ölümün sənin,
bir il beş günlük.
Bir il beş günlük körpənin
ayağı yer tutur, dili söz tutur.
Sənin ölümünsə ömrü boyunca

nə ayaq açacaq, nə dil açacaq.

Bir il beş gündür ölümün hələ...
Təqvimdə böyüyüb yaşa dolacaq,
38 yaşlı ölümün, Əli,
nə vaxtsa səninlə yaşd olacaq.

Bir il beş gündür ölümün sənin,
heç il bir gündür ölümün sənin.
Ölümün oləcək, dəfn olunmağa
çiyində gedəcək şerlərinin...

1970

İŞIQLAR

Qatar tərənəndə, elə bildim ki,
dostlarım məni yola salınca –
şəhər işıqları düşüb dalımca
atlı qoşun kimi qovacaq məni...
pəncərə önündə donub qalmışdım.
Şəhər işıqları göz-göz yanırdı,
qatar sərxoş-sərxoş yığalanırdı.

Gecə lampaları – yuxu rəngində,
Dəhliz – ala-toran, kupe – mürgülü...
Pəncərə önündə donub qalmışdım.
İşıq dirəkləri – işıq hörüklü
milyon qıza dönüb, mənə baxırdı.
Bu milyon baxışda gözüm qamaşdı.
Hörüklü qızlarla bircə anlığa
danışmaq istədim – dilim gəlmədi,
sözüm qamaşdı.

Pəncərə önündə donub qalmışdım.
Şəhər işıqları göz-göz yanırdı,
qatar sərxoş-sərxoş yığalanırdı,
şəhərin üstündə – bayram şamları...
uzaqda alışan hər dik, hər təpə
Novruz xonçasını xatırladırdı.
İşıq hörüklər qaldırıb göyə

Bilmirəm, niyə
başının üstündə tutmuşdu onu.

* * *

Şəhər işıqları düşüb arxamca
atlı qoşun kimi gəlirdi hələ.

İşiq qoşununu yarıb keçməyə,
işiq ordusunu vurub keçməyə
təsəsirdi qatar.

Birdən yoxa çıxdı qoşun.
Gecə tunelinə cumdu vaqonlar,
Qaranlığı yara-yara
gedirdi qatar...

* * *

Gecə belə sovuşdu,
üfürüldü şam kimi.
Şütüyə-şütüyə
Qatar çatdı səhərə.

Günəşin tellərindən
şığayıb keçə-keçə.
Günəşin tellərini
sünbül kimi biçə-bičə
getdi qatar.
İşiq hörüklərin
gözündən itdi qatar.

* * *

Pəncərə önündə donub qalmışdım.
Qovaq yarpağından, tut yarpağından
könlümdə yamyaşıl ümid alışdı.
Baxdım – gözüm qamaşdı.
Qovaq yarpağını, tut yarpağını
Səsləmək istədim, dilim gəlmədi,
Sözüm qamaşdı.

Yaşıl işıq düşdü yolumun üstə
yaşıl hörüklü qız – söyüd görüncə...
Mən yaşıl nəğməli bir qız görmüşəm,
ışıqlı saçını özüm hörmüşəm
yaşıl əyyamında uşaqlığımın...

1976

BELƏ HAVALARDA

Təkərlər altında döşənib yağış.
Yağış döngəsindən keçir maşınlar,
yağış küçəsindən qaçır adamlar.
Belə havalarda neyləmək olar?
Şırhaşır
şəhəri alıb başına.

Bağlandı düymələr, gizləndi əllər,
bu yağış altında qoyub axşamı
yenə öz evinə çəkildi hamı.

O körpə günlərə qayıtmaq üçün
belə havalarda neyləmək olar?
Bəlkə sən deyəsən, divar saati?
Bəlkə sən deyəsən, yaşıl telefon?
Gölməçə həvəsli,
biçənək səsli
ayağı çırmalı bir dəstə uşaq
gecə, yuxusunda yemlik dərəcə, k,
göbələk tapacaq – özündən iri,
çiyələk tapacaq – gözündən iri.

Mənim gözlərimlə tapacaq onlar,
mənim əllərimlə dərəcə onlar.
Belə havalarda onlar hər gecə
tapmaca deyəcə mənim səsimplə,
mənim əllərimlə qurşaq tutacaq,
mənim gözlərimlə yuxu görəcə.

1968

İŞIQLI YARPAQLAR

Yarpaqlar lampa tək alışıb-yanır
meşənin ağac – otaqlarında.
İşığa bürünüb şahpalıd, çinar,
lampalar asılıb budaqlarından.

Talaya, cığıra çilənir işıq,
qamaşır gözləri sərvlərin də.
Göydən çıdır-çıdır ələnir işıq
yağışqarışıq,
dumanqarışıq,
nağılqarışıq.

Yuyur çıraqları noyabr ayı,
ehmalca-ehmalca yerə döşəyir.
Ehtiyatlı olun, ayaqlamayın,
lampalar qırılar,
qaralar meşə.

Ürəyim rəngbərəng işıqla dolu,
qulağım tutulur sarı sükutdan –
yarpaqlar bir azca danışsın barı.
Allah eləməsin, yağsaydı dolu
sındırıb tökərdi çilçıraqları.

Bu nəhəng qovağı qopara bilsəm,
götürüb, birtəhər apara bilsəm.
asardım bu gecə tavanımızdan
çilçıraq kimi.
Nənəmin gözünə işıq gələrdi.

Nə bilim, bəlkə də elə o gündən
«otuzluq» lampasız küsərdi məndən –
onun könlünü də özüm alardım.

Məndən olsaydı,
Yastı tövləmizin əl çırağını
Asardım şahpalıd budaqlarından.
Payızlıq lampalar –
O sərv, o çinar

Yanardı nənəmin otaqlarında.

Yalta, 1976

YARPAQ ODASI

Camal Yusifoğluna

Payızda ağaclar fikirli olur.
Fikirli-fikirli susar yarpaqlar,
fikirli-fikirli göyə sovrular,
başımın üstündə buludlar ağlar...

Payızın fikrini bilmək istəsən
gərək ağac olasan,
gərək yarpaq olasan
gərək budaq olasan.
Dəniz də fikirli, qağayılar da,
fikirli-fikirli yağar yağışlar.
Bütün illərimi, qayğılarımı
duyğumu evimə yığar yağışlar.

Dənizin fikrini bilmək istəsən,
gərək dalğa olasan,
Yağışın fikrini bilmək istəsən,
gərək bulud olasan.
İlləri yenidən görmək istəsən,
Gərək vaxt olasan, sükut olasan,
qorxulu-qorxulu baxacaq onlar,
yuxulu-yuxulu baxacaq onlar.

Kimsə zəng eləyib, xəbər alacaq
yağışlı gecəni necə yatmışam.
Xidmətçi xala da dilxor olacaq:
- Bağışlayın, sizi gec oyatmışam.
Heç kəs o gülləri soruşmayacaq,
Lap axşama kimi mürgüləsələr,
güllərin yuxusu sovuşmayacaq.

Gecə bir kupədə yol gedəsiyəm
yuxusuz, mürgülü gözlərlə yenə

Yağışlı axşamın hədiyyəsini
bir qız alıb,
«sağ ol» deyəcək mənə.

O da oxşayacaq, sığallayacaq
qorxudan böyümüş şəhli gözləri,
heyrətli gözləri, zərif gözləri,
ətirli gözləri, iri gözləri...

Lənkəran, 1970

BİR QARIŞ KÖLGƏ

Toyuqlar bir çimdik darıdan ötrü,
sərçələr bir parça kölgədən ötrü,
səri bir ümiddən, «bəlkə»dən ötrü
ora vurnuxanda, bura qaçanda,
atamın tərləmiş, düzlü kölgəsi
bir qarış olardı.

Atamın tərləmiş, sözlü kölgəsi
elə o zamandan bircə qarışdır.
O tərləmiş kölgə, o duzlu kölgə
elə o zamandan, elə o gündən
pencəyi, köynəyi, ürəyi kimi
qırış-qırışdır.
Neyləyim, axı –
kölgə ütüləmək gəlmir əlimdən.

Nəvəsi –
bəvəsi böyüdü, amma
atamın kölgəsi hey boy atmadı,
heç əsgərliyə də aparmazdılar.

Bir gün Qarayazı düzənliyindən
bir qatara minib, Bakıya gəldi,
Günəş şaxıyanda, üstümə düşdü,
Atamın kölgəsi mənə qarışdı.
Atamın kölgəsi bircə qarışdı,
atamın kölgəsi mənə qarışdı.

Neyləyim, axı –
kölgə ütüləmək, kölgə uzatmaq,
kölgə yelpikləmək, kölgə yaşatmaq,
kölgə əzizləmək gəlmir əlimdən.

1969

BİR ANLIQ QONAĞAM SƏNİN ÖMRÜNƏ

Bir anlıq qonağam sənin ömrünə,
bir az da vaxtım var, daha nə deyim,
Dözüm gözlərinin dərinliyinə,
ancaq gəl soruşma kiməm, nəçiyəm.

Soruşma, soruşma neçə yaşım var,
soruşma, soruşma hardan gəlmişəm.
Uzaq maviyyədə bir adaşım var –
mən onun səsiyəm. Ordan gəlmişəm.

Bu mənim əllərim – buyur, yaxşı bax,
bu mənim gözlərim – oxu doyunca.
Köçüm gözlərinə bircə anlığa
güzgüdə məni gör ömrün boyunca.

Məni gör,
məni gör,
məni gör, bəli,
baxışım durulsa, saçını dara:
oxşa bircə anlıq qəribəliyi,
soruşma: «Sən hara, bu yerlər hara?» -

Bir anlıq qonağım sənin ömrünə,
bir az da vaxtım var, daha nə deyim.
Dözüm gözlərinin dərinliyinə,
ancaq gəl soruşma kiməm, nəçiyəm...

1970

GÜLLƏR DEMƏDİ...

Getdilər. Getdilər fit çala-çala,
Getdilər atları çimizdirməyə –
Bizi aparmadılar,
Qulançar yığmağa, moruq dərməyə
Bizi aparmadılar.

Yalvarıb-yalvarıb, dil tökəndə biz
onlar üstümüzə ol ələdilər,
qışqırıb-təpinib, hədələdilər:
«Hələ uşaqsınız... nə yaşınız var...»

Bir gün xəbər gəldi: dava başlanıb...
Onlar əsgərliyə çağırıldılar.
Nə tütək çaldılar, nə fit çaldılar,
fikirli oldular, ağır oldular...

Yola salanlara qoşulanda biz
yalvarıb-yalvarıb, dil tökdü onlar:
«Gəlməyin, qayıdın... geri qayıdın...
Qayıdın atları çimizdirməyə,
Qulançar yığmağa, moruq dəyməyə».

Biz getdik atları çimizdirməyə,
qulançar yığmağa, moruq yeməyə:
düşüb arxamızca gəldi uşaqlar.
Dilimiz gəlmədi bir söz deməyə.

Onların yoxluğu düşdü araya,
Oyunlar, «məclislər» qaldı yarımçıq.
Toylar da seyrəldi, toyxanalar da,
aşıq da havanı çaldı yarımçıq –

Kəndimiz yamanca uralanmışdı,
hərdən korun-korun yanırdı ocaq.
Bir ağzıgöyçək də qaralanmışdı:
«Deyəsən, gedənlər qayıtmayacaq» -

Mərmilər, güllələr fit çala-çala
Hey böyür-başından ötdü onların.
Kətmən vura-vura, ot çala-çala
baxdıq yollara.

Getdilər, getdilər Berlinə sarı,
getdilər, getdilər ölümə sarı.
Güllələr demədi: geri qayıdın.
Lülələr demədi: geri qayıdın,
qəlpələr demədi: geri qayıdın,
hələ uşaqsınız, nə yaşınız var...

1971

YOLLARDA

Dostum T.Qabilə

Arabalar olub beşiyim mənim,
dörd təkərli evim-eşiyim mənim,
biçilmiş ot olub döşəyim mənim...
hər səhər, hər axşam tozlu yollarda.

Mənim beşiyimə kəllər qoşulub,
cöngələr qoşulub, illər qoşulub.
Qucaqdan-qucağa ərkim daşınıb
tozlu yollarda, sözlü yollarda.

...Dizin ağrıyırmı, Umnisə xala,
qolun yorulubmu, yanağı xallı?
Qorxmayın, qorxmayın – düşüb qalmaram
tozlu yollarda, gizli yollarda.

Mən harda qalmışam – gətirin görüm,
zoğal çubuğunu ötürün görüm,
beşik aradamı indi mən sürüm
sizsiz yollarda, sizli yollarda.

Yolları, kəlləri qoşum arzuma,
illəri, yelləri qoşum arzuma,
hərlənib, fırlanıb, düşüm arzuma
ya səhər, ya axşam tozlu yollarda.

1971

VAXT

Ayağı sayalı illər içində
Bir il tanıyıram, aylar – qanadlı,
Bir il tanıyıram, günlər – yer atlı.
Güvənib qanadlı arzularıma
Elə tələsirdim, elə qaçırdım...
Gecələr sığınıb yazılarıma
Elə uçunardım, elə uçardım.

Ayağı sayalı aylar içində
Bir ay tanıyıram – dəniz nəfəsli,
Bir ay tanıyıram – dalğa həvəsli.
Bir dəniz gözlünün baxışlarından
İllərlə yerimdə donub qalmışam.
Bir kənd axşamının yağışlarında
Özümü dünyanın qəribliyində
sanıb qalmışam.

Ayağı sayalı günlər içində
Bir gün tanıyıram ömrümdən uzun,
Bir gün tanıyıram – onda nə yazım.
Uzanıb, uzanıb, uzanıb gedib
Xəbər sorağında, səs sorağında.
Uzanıb, üfüqəf gözümdən itib
Məndən uzaqlarda – Kür qırağında.

Ayağı sayalı anlar içində
Bir an tanıyıram sükut qanadlı,
Bir an tanıyıram – heyrətli, odlu.
«Gözümün önündə, Muğan düzündə
Günəş heydən düşüb, günəş yorulub;
Yorğun şəfəqləri görünməz əllə
Qızıl örtük kimi çölə sərilib.

Bir dəniz nəfəsli,
dağla həvəsli,
Bir sükut qanadlı,
heyrətli, odlu,
Ümidli, arzulu,
sözlü, yazılı,
Hey uzanıb gedən,

gözümdən itən
Ayağı sayalı illərdə ötrü,
Aylardan, günlərdən, anlardan ötrü
Darıxmışam mən.
Ürəyim atlanır onlardan ötrü.

1974

ÇAYLAR ÇİÇƏKLƏYƏR YAĞIŞ YAĞANDA

Şıdırığı, selləmə yağış yağanda,
Bizim evimizin yaxınlığında
Arxlar çiçəkləyər,
Kür çiçəkləyər.

Suyunun sinəsi, üzü buluda,
Hər damcı – təzəcə açılan buta,
Açıla-açıla solar yerində.

Bir az boy göstərib, dikləmək istər,
Qorxulu-qorxulu bükülmək istər,
Bükülə-bükülə ölər yerində.

Şıdırığı, selləmə yağış yağanda,
Mən o çiçəkləri görə bilirəm,
Mən o çiçəkləri dəreə bilirəm.

Şıdırığı, selləmə yağış yağanda,
Mənim xəyalımın uzaqlığında
Araz çiçəkləyər, Kür çiçəkləyər,
Dəniz çiçəkləyər, göl çiçəkləyər,
Səma çiçəkləyər, çöl çiçəkləyər.

Çaylar çiçəkləyər bahar gələndə,
Arxlar yarpaqlayaq payız gələndə.

1973

QIZLAR, OĞLANLAR

İmtahan günləri yaxınlaşanda,
Çıxardıq çöllərə oğlanlı, qızlı.
Gözlərdə ilk sevgi aşıb-daşanda,
Baxardıq, susardıq biz sözlü-sözlü.

Qovaq kölgəsinin sərinliyində
Hərə bir gözələ çələng hörərdi.
Hardasa,
ürəyin dərinliyində
Körpə bir məhəbbət boy göstərərdi.

Kəsilib məhəbbət imtahanında.
«Əladan»,
«yaxşından» alan da oldu.
Bir göz sınağından,
qız sınağından
keçərək, sinifdə qalan da oldu.

Yanaşı çəkilən adlar da vardı,
Adları oxşayıb, əzizləyərdik.
Elə ki, yay gəldi, dərslər qurtardı –
Hər gecə yuxuda yol gözləyirdik.

Ay ötdü, il ötdü, ciblərimizdə,
Ay ötdü, il ötdü, ürəyimizdə
Qat kəsdi məhəbbət məktublarını...
Kim xəbər aparsın, kim bir söz desin.
Lövhə qabağında dərs danışıqanda,
Oğrun baxışların hənirtisini
Duyurduq üzümüzdə, kürəyimizdə.

Hamımız utancaq, kəsən, küsdürən,
Yerişlər,
duruşlar,
baxışlar sözlü.
O şeytan qızları tir-tir əsdirən
İldırımlar sözlü,
yağışlar sözlü.

Üzüsmək,
üşünmək bəhanə oldu,
Dayandıq üz-üzə, nəfəs-nəfəsə.

Satdıq günü-günə, sonra nə oldu –
Dinib-danışmadıq bircə nəfəsə.

Bir gün zəng çalında sonuncu kərə,
Siniflər boşaldı...

Lövhələr üstə

Bir gün qoşa-qoşa adlar yazıldı,
Bir gün qoşa-qoşa adlar pozuldu.
Ağır addımlarla döndük evlərə.

Zərnilər saraldı, otlar saraldı,
Kitablar saraldı, adlar saraldı.
Üfüqdə sarımtıl günəş göründü,
Sıxdı barmaqları qızıl üzüklər,
Körpə bir məhəbbət titrədi, söndü.

On səkkiz il keçib. Deyimmi indi,
Deyimmi, kimi kimi sevirdi, qızlar?
Oğlan ürəyində, qız ürəyində
On səkkiz ildir ki, on səkkiz yaşlı
Bir dilsiz-ağızsız məhəbbət sizlər...

1974

KEÇİM QARAYAZI DÜZƏNLIYİNDƏN

Keçim Qarayazı düzənliyindən,
Qatım qabağıma ilğımlarını,
Aparıb, itirim çay qırağında...
Başım dumanlansın yovşan iyindən,
Axtarım bəstəboy ulğunlarını.

Keçim Qarayazı düzənliyindən...
Yəhərbel təpələr çıxsın qarşıma,
Gözümün önündə ilxıya dönsün.
Dəli qulun kimi qışqıran səma
Gümüş qamçı ilə üstümə ensin.

Səs-səsə verəndə ildırımları
Qaçım birnəfəsə Keşiş dağına.
Bürünüb yapıncı sıldırımlara,

Mat qalım dərənın hıçqırırırına...
Sonra günəş çıxsın təbəssüm kimi,
Təpinsin sellərə,
təpısın torpaq.
Mənım səsim kimi, nəfəsım kimi
Dünya təzələnsın xumarlanaraq.
Keçım Qarayazı düzənliyındən,
Əldə – qoşalülə,
beldə – patrondaş.
Çölün sukutuna bır güllə sıxım.
İlan qabırırının üstə çıxanda
Yenıdən güməşsın əlim-ayağım.

Günorta yığılacaq bulaq başına.
Sərinlik işləsin sinirlərimə...
Uzanan göylüyə, yumulsun gözüm.
Sənin torpağına, sənin daşına
Kim şer deyəcək mənım yerimə?
Sənin sağlığına, a Qarayazım,
Sənin sağlığına
daha nə yazım...

1976

YOLLAR

(mahnı)

Getdin, görünmədin sən,
Susdu dünyam o gündən.
Ürəyimdə həsrətım
Sənsız döyünür indi.
Qərıbsədim, axı, sənsız,
Yollar xəbər gətirmədi,
Səni mənə yetirmədi.
Haraylayım yolları,
Səni qaytasın, barı.
Gəl, əllərinlə ovut
Könlümdəki qubarı.
Əridim gilə-gilə,
Uzaqlardan əl-ələ.

Ayrılıqdan gizlənilib.
Yenə verək əl-ələ.
Şəhərləri adla, gəl,
Bir quruca adla gəl.
Könlümdəki qubarı
Öz əlinlə odla, gəl!
Gecə niyə uzadı?
Yolların nə uzundu.
Bircə ümid qalmışdı,
O da sənsiz usandı.

1972

GÖRDÜM BİR GÜNƏŞ VAR...

Qoynunda ərsəyə çatdığım Gürcüstan torpağına

Başımı qaldırıb, göylərə baxdım,
Gördüm bir səma var,
Doğma bir səma,
Gördüm bir günəş var.
Doğma bir günəş.
Aşdım o göylərin üfüqlərini,
İçdim o günəşin şəfəqlərini.

Sonra yavaş-yavaş hər yerə baxdım,
Gördüm bir yoxuş var,
Doğma bir yoxuş,
Gördüm bir eniş var,
Doğma bir eniş,
Gördüm bir naxış var, doğma bir naxış.

Gürcü ləhcəsində oxuyar quşlar,
Gürcü sükutunda susan qayalar
Uzaqdan-uzağa andığım üçün
Məni bağışlar.
Başımı qaldırıb, göylərə baxdım,
Gördüm bir səma var, doğma bir səma,
Gördüm bir günəş var, doğma bir günəş.

Mənim o günəşə qanım qaynayıb,

Yağışa, şimşəyə qanım qaynayıb.
Yoxuşa, enişə qanım qaynayıb.
Onun dərəsinə, onun düzünə
Könlümdən keçib ki, isti söz deyəm,
Dilmin ucundan qayıdıb sözlər –
Elə bilmişəm ki, öz evimdəyəm.

Bulağın gözünü gözüm bilmişəm,
Üfüqdə təntiyən günün odunu
Qonşudan aldığım közüm bilmişəm.
Kaxet çöllərini, Qarayazını,
Borçalı yurdunun üfüqlərini
Hələ deyilməmiş sözüm bilmişəm.

...Başımı qaldırıb, göylərə baxdım,
Gördüm bir səma var,
Doğma bir səma.
Gördüm bir günəş var, doğma bir günəş.
Aşdım o göylərin üfüqlərini,
İçdim o günəşi şəfəqlərini.

1975
Qardabani

TOY GÜNÜ

Toy günü evimiz küylə dolacaq,
İçində kükrəyən hirsdən, acıqdan,
Həyətdə çathaçat yanan ocaqdan
Yanağın allanıb, pul-pul olacaq.

Göz-göz otaqların pəncərəsindən
Vurnuxa-vurnuxa baxarsan o gün.
Evdə səksənərəm sənə səsindən
Adımı bircə yol çağırırsan o gün.

Ürək səksəkəli. Əli xınalı...
O gecə eviniz yazıqlaşacaq.
Bakıdan toyuna gələn xəyalım
Beş yüz kilometr uzaqlaşacaq.

Beş yüz kilometr düşər araya,
Beş yüz kilometr uzat qolunu.
Sənin gözlərinin səssiz harayı
Bir ömür uzununu kəsər yolumu.

- Ay bir hava çalın, gəlin oynasın
- Durma, ay xanəndə, bir ağız oxu!
- Ay uşaq, ə noldu, bir qulaq asın,
- Ay bir hava çalın, gəlin oynasın.

Hava çalınacaq, çalınacaq hey
Sənin əvəzinə zurna çalanın
Gözü oynayacaq, qaşsı süzəcək.
Alnına yapışan tərli onluğu
Görüb qızaracaq, allanacaq hey
Toybəyi gizlicə dodaq büzəcək –
- Durma, ay xanəndə, bir ağız oxu!..

İmzasız teleqramm gələr adına,
Gözlərin böyüyər, böyüyər o gün.
Mehtər Əli nəmər alıb atına
Arvadı yanında öyünər o gün.

Kimsə sallayacaq qaşqabağını,
Maşınlar düzülüb, fit verə-verə
Obaya yayacaq, elə yayacaq
Sənin ürəyinin qışqırığını.

1973

TƏZƏDƏN

Təzədən, təzədən körpə olmuşam,
Təzədən, təzədən iməkləyirəm.
Deyəsən, yumşalıb, ipək olmuşam,
Anasına ilıq sözlər deyirəm.

Təzədən-təzədən uşaq olmuşam,
Təzədən-təzədən «day» dururam mən.
(Bir vaxt oyuncaqsız böyüdüyümdən
Deyəsən, ürəyi yumşaq olmuşam).

Nə dayım gələcək gedər-gəlməzdən,
Nə də çömçələrdə payım gələcək.

Təzəcə-təzəcə dil açıram mən,
Ağzı sözlə dolu odam, təşnəyəm.
Divardan-divara «yol» açıram mən.
«Şəkərəm», «noğulam», nə bilim, nəyəm
Mənim nəfəsimdən siqaret iyi,
Onun yuxusundan süd ətri gəlir.
Heç mənim yuxum da bir yuxu deyil,
Onun yatışından gözüm dincəlir.

Boşlayıb biryolluq utancaqlığı
Astaca-astaca ondan deyirəm.
Neyləyim, neyləyim, neyləyim axı,
Gözümün önündə böyüyürəm mən,
Gözümün önündə, böyüyür şerim.

1976

ADAŞLARIMA

Mənim ürəyimdə neçə İsa var
özümdən savayı, məndən savayı.

...Bir fağır idi, utancaq idi –
dedilər: gözündən yazıqlıq yağır.
Birin ürəyi «tapança» idi –
dedilər uşaqdır, yumşalar axır.

Utancaq dil açdı, bir gün danışdı
dişinin dibindən çıxanı dedi.
Tapança ürəkli ona yanaşdı,
Dedi: ağlın olsun, hədərdir-hədə.

Qulaqdan-qulağa söz daşıyanlar,
dodaqdan-dodağa söz daşıyanlar
yersiz, susmaq dərsi verdilər mənə.
Təkcə ürəyimə arxalanırdım –
deyəsən, onu çox gördülər mənə.

Adaşlarım belə gəldi dünyaya,
dikəldi içimdə yad nəfəs kimi.
Qovuldum özümdən,
qaçdım özümdən
sinəm sıxdı məni yad nəfəs kimi.

Maskarad, karnaval gecələrinə
uyuşmaq lazımdı – uya bilmədim.
Gərəkli olanda, vecə gələndə,
gərəkli sözümü deyə bilmədim.

Bir ayağım işdə, biri səfərdə,
sinəmdə vaxtölçən, gözümdə eynək.
Ürəyim gah yüzdə, gah da sıfırda
İşıqfor gözündən yayınar tək-tək.

Mənim adaşlarım çoxalır hər il,
Dikəlir içimdə yad nəfəs kimi.
Ürəyim, ürəyim yuxalır hər il,
Yuxalır, kövrəlir batan səs kimi.

Mənim ürəyimdə neçə İsa var
Özümdən savayı, məndən savayı...
İşiniz olmasın,
siz qarışmayın,
ürəyim oyaqsa, mən də oyağam.
Mənim əkiz-əkiz adaşlarımla
özüm əlbəyaxa vuruşacağam.

1970

* * *

Ay ana, ay ata, ay doğma oba,
Siz mənə,
Siz mənə bir ömrü halal eləyin.
Bugün gəlməsəm də, gələrəm sabah –
Siz mənə bir ömrü halal eləyin.

Mürgülü çöllərdən uzaq düşmüşəm,
Mehriban əllərdən uzaq düşmüşəm.

İxtiyar illərdən qaçaq düşmüşəm,
Siz mənə,
Siz mənə bir ömrü halal eləyin.

Əlimi uzatsam – əlimmi çatar?
Hay versəm – yolların qulağı batar.
Gecələr yuxumdan şütüyər qatar –
Siz mənə.
Siz məzə bir ömrü halal eləyin.

Çəkmələrim hər gün yol udur, desəm,
Ayağımın üzü yoladır, desəm,
Gözlərim həsrətlə doludur, desəm,
Siz mənə.
Siz mənə bir ömrü halal eləyin.

Hər gecəm qıvrılır söz sorağında,
Neçə yoxuşum var ağ varağında...
Bir damın altında, Kür qırağında
Siz mənə,
Siz mənə bir ömrü halal eləyin.

1976

SÖZ HƏSRƏTİ

İllərlə qəlbimdə söz böyüdərdim,
Misralar dönərdi yol yoldaşıma,
Könül sirdaşıma,
qan qardaşıma.

İllərlə qəlbimdə söz böyüdərdim,
Qoşulub köçəri duyğularıma
Gecəli-gündüzlü hey yol gedərdim.

Yorğun vaqonların pəncərəsindən
Çöllərə baxardım – çöllər susardı.
İçimdən ilğimtək sürünüb keçən
İllərə baxardım – illər susardı.

İllərlə sinəmdə söz böyüdərdim,

İllərlə qəlbimdə söz böyüdərdim.
Kağız həsrətindən saralan sözlər
Sinəmdə yol gedib, yorulan sözlər
Çalxana-çalxana durulan sözlər
Məni çağırardı.

O dərə
o təpə,
o qar, o yağış,
O vaqon bürküsi,
təyyarə səsi,
İçimdən duyğutək şütüyən illər,
Mənim gözlərimdə uyuyan çöllər
Dolardı otağa...
Bir gecə, bir mən
Uçardım ilhamın qanadlarında.
Duyğu yağışında islanmağımdan,
Fikir yoxuşunda usanmağımdan
Xəbərilməzdi, olmazdı onda.

İllərlə qəlbimdə söz böyüdərdim,
Misralar dönərdi yol yoldaşıma.
Könül həmdəmə, qan qardaşıma.
Qoşulub köçəki duyğularıma
Gecəli-gündüzlü hey yol gedərdim.
İndi ağ kağızlar qalaq-qalaqdır,
Bir söz həsrətindən saralır onlar,
Məni gözləməkdən yorulur onlar
Yağış şer yazır dərəyə, düzə,
Qatar misra düzür polad yollara.
Uşaqlar o yanda verib səs-səsə
Təzə nəğmə qoşur körpə bahara.

Kağızlar ağarır
gecə uzununu,
Alışib-yanmağa həsrət qalmışam,
Bir qəfil duyğunun qışqırmasından
hövlnak oyanmağa
həsrət qalmışam.

TƏNƏK HAQQINDA BALLADA

...Astanaya üçcə addım qalırdı
Astanaya bircə addım qalırdı.

...Bir tənək çubuğu sanıdım torpağa,
Qollarımdan tuta-tuta
Əllərimin sığalında
Yarpaq-yarpaq boy atırdı.
Meh əsəndə, körpəsayaq
Qıvrım-qıvrım tellərini,
əllərini
oynadırdı.

Mənim tənək «qardaşımın»
Totuq uşaqlığı vardı,
İnək uşaqlığı vardı.
Beş yaş məndən kiçik idi-
Bircə ildə ötüb keçdi,
Oldu «yaşıl bir tamaşa» -

Qurumuş tut budağını
Dayaq elədilər, dayaq.
Pashı, dəmir sütunları
Ayaq elədilər, ayaq –
Bir addım da atmadı.
Üstündə çardağ quruldu.

Bir yaşıl otaq quruldu –
Orda yaşayası oldu.

Böyük qardaş kimi baxırdım ona
Ordan evimizə sarı
Məftil xətlər uzandı.
Uzaqdaydı astana.
Yaşıl zoğlar gecə-gündüz
Məftillərin üstü ilə
Sürünməkdən, yüyürməkdən usandı.
Astanaya on addım qalırdı onda.
Körpə zoğlar məftil boyu
Günəş şəfəqlərini
Daşıyırdı

yaşıl damarlarında.
Yaşıl arteriyalar şaxələnirdi,
Yaşıl şəfəq, yaşıl su,
Yaşıl qan axırdı.
Axırdı tənəyin yaşıl arzusu.

Yaz gələndə,
Qayçılar bir ucdan itilənəndə.
Qırğın düşərdi –
zoğ qırığını,
tağ qırığını,
məftillərdən barmaq-barmaq asılan
qol-budaq qırığını.
Qolları-budaqları,
Barmaqları, tağları
Səssiscə ağlayan tənək,
Gün çıxandan günbatana
Günəş şəfəqlərilə
yarası sağalan tənək
Məftillərdən tuta-tuta
yüyürdü evə sarı.

Astanaya beşcə addım qalmışdı,
Uzandıqca uzanırdı qolları.
İlan kimi məftilin...

ÖMRÜMDƏN KEÇƏN QATAR

Ömrümdən bir qatar keçər həmişə –
«Bakı-Tbilisi», «Tbilisi-Bakı».
Yağışı, küləyi biçər həmişə,
Yuxumu, duyğumu biçər həmişə,
Gecədən, gündüzdən keçər həmişə,
İllərlə yolları ölçər həmişə.

Ömrümdən bir qatar keçər həmişə.
Uzadar əlini Qarayızıya,
Dərər nəfəsini bircə anlığa,
Çıxarar səsini bircə anlığa –
Çağırar yolumu gözləyənləri.

Muštuluq almağa qaçar nəvələr.
Anam samovara durub od salar;
Əli sinəsində şığıyıb gələr,
Qolları boynumdan asılı qalar.

Qımışar, yerindən tərپәнməz atam,
Ehmalca söndürər siqaretini.
İstərəm özümü üstünə atam,
Göz qoyar – gözləri saxlayar məni,
Əl verər – əlləri saxlayar məni.
İncik baxışları bircə anlığa
Başdan-ayağacan «yoxlayar» məni.

Yalandan öskürər... qəhərini də
Beləcə birtəhər udmaq istəyər.
Titrəyən əlini qoyar cibinə,
Tez sorğu-suala tutmaq istəyər.
Gizləyər, gizləyər həyəcanını,
Gizləyər səsinin titrəməsini,
Araya söz-söhbət qatmaq istəyər.
Görərəm gözündə umu-küsünü.

Ömrümdən bir qatar keçər həmişə,
«Bakı-Tbilisi», «Tbilisi-Bakı».
Ömrümü-günümü biçər həmişə,
Paylayar şəhərə, paylayar kəndə,
Paylayar kupeyə, paylayar yola,
Ayları, illəri heç salmaz saya.
Tələsə-tələsə,
fit çala-çala
Bir ay da göndərər Qarayazıya.

SÜKUT UĞULDAYIR QULAQLARIMDA

Burda vaxtın ayağından daş asılıb
Ağacın heykəl kimi
susar, susar –
Yarpaqları qaradınməz,
Budaqları qaradınməz.
Ağac sənə qulaq asar,
Yarpaq sənə qulaq asar,

Sükut sənə qulaq asar.
Burda vaxtın ayağından daş asılıb.
Bu meşənin ortasında,
Bu sükutun ortasında
Yarpaqların yanağından yaş asılıb,
Çiçəklərin gözlərindən yaş asılıb.
Dinləyirəm –
Səssizlikdən qulaqlarım uğuldayır,
Səssizliyi yarıb keçən tənha cığır
Baş götürüb qaça-qaça
hardasa bir yola çıxır.

Başımızın üstündəcə
Bir təyyarə uğurtusu
Uzandıqca, uzanır hey,
Silkələnir bu yer, bu göy.
Birdən mənə elə gəlir,
Yaxınlaşan, uzaqlaşan uğultudan
Bu meşə də ləngərlənir,
Bu sükut da ləngərlənir.
Sükut uğuldayır qulaqlarımda.

Burda vaxtın ayağından daş asılıb.
Gecələrin boyu gödək.
Gedək, gedək,
Çıxaq sükut cığırına,
Gedək sükut talasına,
Enək sükut dərəsinə –
İşım-ışım işıldayan səssizliyi
Gözümüzlə isidək.

* * *

Sözlərim özümü isitmir daha:
Havamı soyudu, mənmi soyudum.
Bir duyğu köksünü qarsalayanda,
Dostlarım hirsimi yasalayanda,
İçimdən dikəlib, qalxmır ayağa,
Sözlərim özümü isitmir daha...

Vaxtsız bir sevincdən,

odlu qəzəbdən.
Dəlisoṽ heyrətdən,
hirsdən, nifrətdən
Təngənəfəs, təngənəfəs olmuram daha.
Hanı həyəcandan boğulan anlar,
Hanı həyəcandan qıvrılan gecə,
Tüstüylə havaya sovrulan gecə.
Havamı soyudu, mənmi soyudum.

Sözlərim özümü isitmir daha.
Elə bil ilhamla dəyib arası –
Məni silkələmir gecəyarısı.
Elə bil taqətdən düşüb bir azca,
Elə bil kimdənsə küsüb bir azca,
Elə bil sınıxıb,
sınıb bir azca.

Güzdən özümə soyuq baxıram –
Gözlərim özümü isitmir daha,
Sözlərim isinmir, daha isinmir,
Heç belə yazmaq da canıma sinmir,
Havamı soyudu, mənmi soyudum.

Havamı soyudu, mənmi soyudum,
Soyuyur kürəmiş
Soyuyuruq biz.
Geriyə, geriyə – odlu illərə
Mən necə qayıdım, necə qayıdım,
Orda nə sevincim, nə də kədərim,
Orda nə heyrətim, nə də nifrətim
soyuyub hələ.

Sözlərim nə yaman korlaşdı belə,
Ürəyim nə yaman yumşaldı belə.
Olub-qopan hirsim də
Ürəyimdən silindi.
Dedilər ki, hirsə şer yazılmaz.
Par-parıldayır indi.
Gur-gur guruldayar, radiosayaq
alındı səsım-
Dedilər hündürdən danışmaq olmaz.
Sözlərim nə yaman korlaşdı belə.

Sözlərim nə yaman yumşaldı belə,
Ürəyim nə tezcə boşaldı belə –
Deməyə çoz sözü qalırdı hələ.

MƏNİM QANADLARIM OLUB BİR ZAMAN

Mənim qanadlarım olub hər zaman
Bir arzu qanadı – sevinc qanadı,
Bir ümid qanadı – sevgi qanadı,
Bir xəyal qanadı – uçmaq qanadı.

...Balaca bir kəndin girəcəyində
Cəbhədən qəfildən qayıdanları,
Nəmərini alıb, toyda-mağarda
Atını ortada oynadanları,
Gəlin oynayanda, qara zurnanı
Çəkib, zilə çəkib qaynadanları
Görəndə...

uçmağa qanad istərdim.
Kiçik qardaşımın dəcəl əlindən
Qanadı yolunmuş göyərçinlərin
Uzaq maviliyə həsrətlə baxan,
Ümidlə,
heyrətlə,
həsədlə baxan
Gözündə
bir nisgil, qəhər görmüşəm.
Küləkdə yellənən ağ lələklərin
Xəfif uçuşunda kədər görmüşəm.

O vaxtdan qəlbimdə bir niskil qalıb,
Qanadı yolunmuş boz göyərçinlər
Yumağa dönəndə damın üstündə –
Qanadım qırılıb, qolum qırılıb.

Mənim qanadlarım olub bir zaman,
Bir arzu qanadı – sevinc qanadı.
Bir ümid qanadı – sevgi qanadı,
Bir xəyal qanadı – uçmaq qanadı.

Şer qanadlarım gəlib dünyaya,

Uçmuşam ilhamın qolları üstə.
Elə bilmişəm ki, dünya mənimdir –
Arzular düzülüb yollarım üstə...

Şəhərdən-şəhərə uçub gedirəm,
Uçuram təyyarə qanadlarında.
Bir göz qırpımında gözdən itirəm –
Qamaşır gözləri buludların da.

Bircə saniyəmlə, bircə anımla
Qırıb-dağıdıram vaxt ölçüsünü.
Qalxıram kosmodrom pilləkənımlə,
Ulduzlar heyrətdən döyür gözünü.

Amma... qanadlarım qırılır bəzən,
Bir harın baxışdan,
bir nadan üzdən,
Bir yersiz hikkədən,
bulanıq gözdən,
Əzilib-büzülən xanımlar kimi,
Ütülü kəlmədən, ütülü sözdən
Əllərim boşalıb, yanıma düşür.
«Həqiqət» cildli yalan yanında,
Düzlüyə tuşlanmış böhtan yanında,
Qeyrət dağarcığı nadan yanında
Əllərim boşalıb, yanıma düşür...

Şöhrət süfrəsində ac olanları,
Çinar yarpağıtək əl çalanları
Görəndə
əllərim boşalıb, yanıma düşür...

MONOLOQ

Niyə belə solğunlaşıb təbəssümün,
umu-küsün?
Bir zamanlar gözlərində
bir ulduzluq işıq vardı.
Damarında qızıl qanın uçum-uçum uçnardı.
Kim söndürdü o işığı,
Kim sındırdı o qanadı?

Gözlərinin taqəti yox
ağlamağa, qımışmağa.
Əllərinin taqəti yox
əl verməyə, danışmağa.
Qəzəbinin taqəti yox
qulun kimi qışqırmağa,
Sevincinin taqəti yox
damarında ilan kimi
fışqırmağa.

Bir üz-üzə dayanmışdıq
Aramızda boşluq vardı –
Biz görkəmdə, bir boyda.
Sən mənim gözlərimdə
illər xəstəsi idin,
uzanmışdın çarpayıda.
Solğunlaşan təbəssümün,
Gözündəki yaraşığı,ın,
Əllərin də,
qəzəbin də,
sevincin də
Uzanmışdı, uzanmışdı çarpayıda.
Düşünürdüm maddım-maddım baxa-baxa:
Taqətsiz sözlərini,
Qımışmağa, ağlamağa
taqətsiz gözlərini.
Qulun kimi qışqırmağı bacarmayan qəzəğini,
Damarında ilan kimi fışqırmağı
bacarmayan sevincini
Kim qaldırsın, kim qaldırsın ayağa?..

TANIŞLAR ÇOXALIR

Tanışlar çoxalır, dostlar azalır.
Bu qədər tanışlıq nəyimə gərək.
Bir insan mehrinə əllər uzalı,
Bir insan mehrinə gözlər uzalı,
Bir insan mehrinə sözlər uzalı,
Şəhərlər uzalı, yollar uzalı,
Yolların üstündən illər uzalı –
Özünü itirir, karıxır ürək...

Bu qədər tanışlıq nəyimə gərək.

«Dost» sözü nə qədər gözdən düşərmiş,
əldən düşərmiş.

Devalvasiyaya uğrayan pultək
gücdən düşərmiş..

Şair qardaşlarım, gecələri siz
Bu sözün üstündə alışı, yanın.

Donorlar sayaq
qan verin,
can verin, ona.

Görürəm, hardasa məndən xəbərsiz
Şahmat fiqurutək dostun, tanışın
sehrli bir yolla,
gizli bir əllə
dəyişir yeri.

Böyüyür, böyüyür içimdə hər gün
Qorxunun, heyrətin iri gözləri.

Ürəyim adlarla dolur, boşalır...
Onların arasında
Dostlarımın adı darıxır bir az,
Mən də darıxıram, gözüm yaşarır.

Tanışlıq bolluğu, dostluq bolluğu.
Bolluğun içində boğuluram mən.
Boğula-boğula sıxılıram mən,
Özümə, içimə yığılıram mən.

Neyləyim indi? –
Əlimi yelləyim,
Bu – dünya, bu da – siz,
yaşayın – deyim?

Resenziya – sağlıq! Avtorqraf – sağlıq!..
Hamının yanında xətrin xoş olar.
Dostluq maskasını taxar yaltaqlıq –
Aldana-aldana ürək korşalar...

Məclislər – iclaslar... vağzallar – yollar...

Tanırlar çoxalır – budur qazancım.
Dostlarsa bir ucdan tükülüb gələr –
İtki ađrısını mən kimə açım.

Teleqraf telləri calaq-calaqdır
Tanırlş şəhərləri, yad ünvanları.

Gözümüzdən uzaq yaşayanları
Telefonçu qızın barmađı ilə
Tutub bir-birinə bağlayacaqdır.

Ürəyin telləri,
illərlə susar,
Titrəmək istəyər doğma bir səsdən,
Kövrəlmək istəyər doğma nəfəsdən.
O tellər gecələr inildər, sızlar,
Amma o inilti çatmaz heç kəsə...

Tanırlar çoxalır, dostlar azalır,
Özünü itirir, karıxır, ürək.
Bir insan mehrinə əllər uzalı,
Bir insan mehrinə sözlər uzalı –
O əllərdən ötrü darıxır ürək,
O gözlərdən ötrü darıxır ürək,
O sözoərdən ötrü darıxır ürək.

AVQUST

Dəliqanlı Avqust, fikirli Avqust,
Nədir fikrindəki, xəyalındakı?
Səni imtahana çəkirlər, Avqust?
Sabah imtahana gedirsən, Bakı!

İmtahan verəcəkdir bağçalar, bağlar.
Bu gecə bolluca yuxu dađılar –
Bir otaq,
beş otaq,
yüz otaq yuxu.

Kimin yuxusunu yatmaq istərsən,
Dəliqanlı Avqust, bürkülü Avqust?

Yaylağın şəhinə batmaq istərsən
Dağların başında kürklü Avqust!

Şehli yuxulara mən də baxaram –
Kəsilmək qorxusu olmasa əgər.
İstərəm, küçəyə çıxıb, bağıram:
Sabah imtahana gedirsən, şəhər!

Dəliqanlı Avqust, xəbərin varmı,
Yağışdan imtahan verəcək bulud,
Yelpikdən imtahan verəcək külək,
Sərtlikdən imtahan verəcək pəlud.
Dəliqanlı Avqust, xəbərin varmı.

Pərtlikdən imtahan verəcəyəm mən
Baxanda üzünə kəsilənlərin.

Dəliqanlı Avqust, fikirli Avqust!
Otaqlar,
yuxular,
lampalar, yollar
Bu axşam,
bu gecə,
bu saat,
bu an
Bilirsənmi, nələr çəkirlər, Avqust?
Sabah imtahana gedəcək onlar.
Sən də imtahana gedirsən sabah –
Arxanca su səpən tapılacaqmı?..

GÖZBAĞLAYICI

Aldat mənim gözlərimi
Aldat məni, aldat məni
Şirin-şirin yalanlarla,
Gözləri
sevincindən
Alışıb-yananlarla
bir sırada aldat məni.

Heyrətindən, fərəhindən

Ağzı açıla qalan
nəvələrin, nənələrin
Maddım-maddım baxışları,
Körpə-körpə, sərin-sərin,
şirin-şirin alqışları.
Şirin-şirin alqışlarla,
Sərin-sərin yalanlarla
aldat məni,
aldat mənim gözlərimi.
Sehrlənmiş əllərinlə,
Uğultulu alqışlardan
qəhərlənmiş əllərinlə
aldat mənim gözlərimi.
Söz verirəm: inanıram,
beşcə yaşlı Araza.
Əl çalaram ovuclarım göynəyincə,
Əl çalaram razı-razı –
Əl çalmaqdan savayı
Əlimdən nə gəlir ki.

Aldat mənim gözlərimi,
Gözlərim tez inanandır.
Sehirlənmiş yalanların
Ömrü cəmi bircə andır.
Bilirəm ki,
Əllərin də yalançıdır.
Barmaqların da,
Gözlərin də yalançıdır, dodaqların da.
Projektör tuşlanıb yuxarıdan aşağı.
Əllərin, barmaqların
sehirlənmiş yalanına
Qarışır, hey qarışır
projektorun işığı.
İşıqqarışıq yalan.
Gözlərin gülümsəyir,
Əllərin – bəxtəvər, yalın.
Sehrlənmiş əllərinlə
Şəhər-şəhər, ölkə-ölkə gəzəcəkdir
Yalanqarışıq, sevinc,
Sevincqarışıq yalan.

VAXTLA UZLAŞMAĞA BACARMAYANDA

Vaxtla uzlaşmağı bacarmayanda,
Bircə saatlığa, bircə günlüyə,
Heç olmazsa,
bircə solğun sevinciylə
Özümdən rədd olmaq istəyirəm mən –
Özümdən rədd olmaq çətin, çətin!

Vaxtla uzlaşmağı bacarmayanda
Prospektlər çıxan
görünməz çığırlara,
yeraltı keçidlərə,
vaxtdan sədəqə uman
təbəssümlü fağırlara
Qranit sədd olmaq istəyirəm mən –
Qranit sədd olmaq çətin, çətin!

Vaxtla uzlaşmağı bacarmayanda,
Tanış professorun
qocalmış eynəyindən,
anamın gileyindən,
maşın qovhaqovundan
birindən,
beşindən,
yüzündən,
vəsiyyətdən,
nəsihətdən.
Rədd olmaq, rədd olmaq istəyirəm mən,
Birindən
beşindən,
yüzündən.
Rədd olmaq çətin.

Vaxtla uzlaşmağı bacarmayanda,
Şəhərlər – əsəbi,
kəndlər – yuxulu,
təbəssümlər – solğun,
yağışlar – ölü.

Vaxtla dil tapmağı bacarmayanda
ilbizlər kimi.

Çəkilib könlümə susmaq istərəm
Bax, belə!..
Saatınız neçədir,
Vaxtla uzlaşmağı bacarmayanlar?!

VƏTƏN NƏĞMƏSİ

Sən mənim köksümdə çarpan ürəksən,
Mən sənin köksündə – kiçik bir zərrə.
Mənə qanad verən odlu diləksən,
Adına, özünə Vətən deyirəm,
Çölünə, düzünə Vətən deyirəm

Səni heca-heca oxşayıram mən,
Səni heca-heca əzizləyirəm;
Əlim ürəyimin üstündə hərdən
Şəhərdən-şəhərə gümüş qanadla
Göydə uça-uça əzizləyirəm.

Dağında vüqarlı qartal oluram,
Dünya ayağımın altında qalır...
Səndən uzaqlarda xəyal oluram –
Həsərdən gözümün kökü saralır.
Görüşə tələsən cavanlar kimi,
Saata baxıram qatarlarda mən.
Ən əziz, müqəddəs ünvanlar kimi,
Köksümün altında uyuyan Vətən!

Axırsan çay kimi damarlarımda,
Çopur qayana da qaynayır qanım.
Böyükü-kiçikli arzularım da
Adınla bağlıdır, Azərbaycanım!
Sən mənim köksümdə çarpan ürəksən,
Mən sənin köksündə – kiçik bir zərrə.
Mənə qanad verən odlu diləksən,
Adına, özünə Vətən deyirəm,
Çölünə, düzünə Vətən deyirəm.

QATAR GEDİR ARAZ BOYU

Qatar gedir Araz boyu,
Gedir qıvrıla-qıvrıla.
Qarşı dağlar görünəndə,
Qaldım qovrula-qovrula.

Araz axır sərhəd boyu,
Axıb gedir lili-lilli.
Qatar gedir həsrət boyu –
Həsrətimin paraleli.

Qarşı dağlar mənə baxar,
Mən baxaram o dağlara.
Burda bahar, orda bahar –
Bahar hara, sərhəd hara?

Gözümü zə düşən sərhəd,
Arzumuza düşən sərhəd,
Yazımıza düşən sərhəd
Gedər, gedər Araz boyu
O sahilə bir ağac var,
Əlimi uzatsam çatar.
İnadından dönməz qatar,
Gedər, gedər Araz boyu.

Yağışlardan keçir sərhəd,
Yoxuşlardan keçir sərhəd,
Baxışlardan keçir sərhəd
Qatar boyu, Araz boyu.

Qatar gedir Araz boyu,
Gedir qıvrıla-qıvrıla.
Qarşı dağlar görünəndə,
Qaldım qovrula-qovrula.

* * *

Bir əli bu sahilə,
Bir əli o sahilə
aramızda axan Araz!..
Əlini sahilinə
Dayaq verib, qalx bir az,
Bu dünyaya bax bir az...

Heyrətindən köks ötürsən-
Bir əlin bu sahildən,
Bir əlin o sahildən
Üzüldükcə üzülər,
Buxarlanıb gedərsən.
Yox, əlini kim buraxar;
Baxışlarda çaxan ildırımları
Tarixin ildırım ötürən itək
Bu əldən o ələ ötürəcəksən,
Bu ildən o ilə ötürəcəksən
Bu gündən sabaha ötürəcəksən.
İki sahilin var – iki əlin var,
Aparacaq səni suqovuşana.
Araz su qovşağı..

Ayrılıq qovşağı, həsrət qovşağı,
Məhəbbət qovşağı, nifrət qovşağı.
Mənim ayrılığım dənizmiş, dəniz,
Dalğası – intizar, ləpəsi – həsrət.
Mənim dənizimdə çimə bilsəniz,
Mənim həsrətimdə çimə biləsiniz.

...Eh, su qovşağında Ay da çimirdi,
Mənim həsrətim də çimirdi orda.
Ləngər vura-vura xumarlanaraq
Həsrət qovşağında çay da çimirdi.
Mənsə, ayrılığın bir sahilində
Qalmışdım od ilə su arasında
Ay qədər,
çay qədər dözümüm də yox,
Ürəyim qovrulur su ağrısından.

Mən ki, qovuşmadım, suyum qovuşdu
Araz bir ceyrandı, teylənib gəlir.
Bərəyə teylənən ovum qovuşdu.
Böyüdü,
böyüdü həsrətim mənim,
Ayrılığım mənim,
heyrətim mənim.

Bu həsrət dənizi tutub dünyanı,
Ay aman, qoymayın, gözüm boğulur.

Mənim güvəndiyim limanlar hanı?
Ayrılıq dalğası vurur sahilə,
Ayrılıq dalğası tutub dünyanı.

MƏN ELƏ BİLİRDİM

Yay lövhələrindən

Torpağın həniri isti təndirtək
Üzümü, gözümü qarsalayanda,
Çöllərin ilgimi iməkləyərək,
Ləngər vura-vura sürünən anda,
Quşların qanadı salaq düşəndə,
Ayağı çirmalı, sinəsi açıq,
Başında tər rəngli bağlama yaylıq
Suçular hardansa peyda olaraq
Qovaq kölgəsinə qonaq düşəndə –
Mən elə bilirdim, elə bilirdim,
İstidən, bürküdən qarıxır günəş,
təntiyir günəş,
darıxır günəş...

Bir də görərdim ki, çimirik Kürdə.
Bizim aramızda «qonaq»da vardı –
İstidən, bürküdən qarıxan günəş,
Nəfəsi tənqiyən, darıxan günəş
Özünü hardansa suya salardı.
Onun şəfəqləri qızıl tor kimi
Kürə qovuşardı, Kürdə axardı.
Ləpələr qızılı balıqlar kimi,
Tora baş vurardı, tordan çıxardı.
İyul günəşini gördüm beləcə,
Avqust günəşini gördüm beləcə.

Sonra, günortadan gün əyiləndə
Üfüqə, dağlara bağlanmış toru
Çəkib aparardı kimsə gizlicə.
Bircə biz qalardıq, bir Kür qalardı,
Axşamdan soyumuş ocaq yeri tək
Sular qaralardı
qaş qaralardı.

Qarayazı

MƏNƏ DUYĞULARI ÇOX GÖRMƏ, ÜRƏK!

Mənə bu dünyanı çox görmə, allah,
Mənə bu dünyanı çox görmə, ürək –
Bir az səbr eləsən, dünya dağılmaz.
Bir sevinc üstündə «oxqay» deyərək,
Ulduzlar altında uyuyum bir az.

Mənə duyğuları çox görmə ürək,
Ümid çingisitək gözümdə yansın.
Çəmən – çiçək-çiçək,
göy – çiçək-çiçək.
Könlümdə bir qəfil duyğu oyansın.
Mənə duyğuları çox görmə, ürək
Mən onsuz
ilhamla çətin dil tapım.
Amma... vaxtsız gələn əziz qonaqtək
Hər gecə
üzünə açıqdır qapım.
Mənə gecələri çox görmə, ürək –
Uçuş meydanımdır cavan yaşımda.
Bus öz vuruşunda duyğulu, titrək
Misralar
sonuncu silahdaşımdır.

Mənə misraları çox görmə, ürək,
Qoşa relslər kimi gəzdirir məni.
Qatara gecikən sənişinlertək
Hərdən yolda qoyur
bezdilir məni.

Mənə bu yolları çox görmə, ürək,
Sədd çəkmə qarşıma şlaqbaumdan.
Mənə inam adlı bələdçi gərək,
Hərdən büdrəyəndə
tutsun qolumdan.

Mənə ulduzları çox görmə, ürək,

Mənə gecələri çox görmə, ürək,
Mənə duyğuları çox görmə, ürək,
Mənə bu yolları çox görmə, ürək-
Mənə bu dünyanı çox görmə, ürək;
Bəlkə də mən ona gərək deyiləm,
O mənə,
o mənə gərəkdir, gərək...

YUXUDA

Anamın əziz xatirəsinə

- Qayıdaq, qayıdaq.
Qayıdaq, ana.
Bizim bu şəhərlə nə işimiz var.
«Qapımızın cəftəsini,
İtimizin zəncirini» oyatmayaq –
Ala-toran yuxusunda qoy yatsınlar.
- Bəs, kimi oyadaq:
- Gedək, nəvələri oyadaq, ana,
Nəticələrini ovudaq, ana!..

-Bizim bu şəhərlə nə işimiz var,
Onsuz da dərdindən öləni çoxdur.
- Bu şəhər heç kəsi çağırmasa da,
Onun ayağına gələni çoxdur.

- «Çinli qovaq» hanı, «Tək ərik» hanı?
Yolboyu görmürəm qoca söyüdü.
Kərgədan buldozer açıb ağzını
Bizim evimizi yıxdığı kimi,
Yəqin onları da bir-bir «üydüb».
Hə, evimiz dedim
onun yerində
Enlikürək bina, hündürboy bina
Ucalır indi
Beşmərtəbə ağırlığa
bapbalaca evimiz
görən necə dözüür, ana?
Hər gün, gözün baxa-baxa
Beşmərtəbə həsrətə

sən necə dözürdün, ana?

Bapbalaca evimizdə
Mənim yuxularım yarımçıq qalıb-
necə görüm arxasını?..
Bapbalaca evimizdə duyğularım
ələ vermir yaxasını.

...Darısqal kupelər qəbir kimidir,
Bir gecə rahatca yata bilmədin.
Sənin əzizlərim – o başdaşları
Keşikdə dayanmış səbir kimidir.
Elə vaqonlar da – qorxma, ana, -
Ayağa qaldırsın,
oxşayar baş daşına.

Gedək, sıgallayaq başdaşlarını,
Gedək, döyəcləyək o qəbirləri –
Heç kəs görməyəcək göz yaşlarını...

Qayıdaq, qayıdaq, qayıdaq, ana,
Bizim bu şəhərlə nə işimiz var.
Gedək nəvələri oyadaq, ana,
Gedək qəbirləri ovudaq, ana.

Heyf.. yolumuzu bağladı ölüm
Qoparıb doğmaca Qarayazıdan
Səni girov kimi saxladı ölüm...
Oğlunun-qızının göz yaşlarıyla
Üstündə doyunca ağladı ölüm.
Heyf ki o nisgil gəlmir yazıya.

O göz yaşlarının boz şırımları
Saatda yüzlə
Bir gecədən keçir, gündüzdən keçir,
Uzanır Bakıdan Qarayazıya.

Oktyabr, 1981

* * *

1

Oğlun yaman pərtdir, ana!..
Uşaq kimi şirin-şirin,
Mışıl-mışıl yuxuları,
Yaşıl-yaşıl uyuqları
Heç bilmirəm, harda qaldı,
Harda, harda itdi, ana!

Oğlun yaman pərtdir, ana!..
Saçı ağarandan bəri
Laylana həsrətdi, ana!
Gözü yol çəkəndən bəri,
Sözü yol çəkəndən bəri
Səsinə həsrətdi, ana!

Neçə ildir qatar deyib dururam.
«Bakı-Tbilisi» yolu, deyirəm,
Dəmir yolu
deyil daha,
Dönüb olub ömür yolu
Təptəzəcə başdaşına baş çəkməyə,
Məzarına yaş tökməyə
uzanan
Dəmir yolu,
ömür yolu...

2

Kim uzadır bu yolları
Oğulların, anaların arasında.
Kim uzadır, kim yzadır
Qaynaqlanmış polad relslər sırasında
Üstün şpal döşənmiş bu günləri,
bu ayları, bu illəri,
Şpallanmış küləkləri, yağışları,
Şpallanmış fəsilləri
Oğulların, anaların arasında
Aramıza düşüb qalmış
O günlərin, o ayların, o illərin,
Küləklərin, yağışların,

Şpallanmış fəsillərin
üstündən keçmək də olmaz -
Eh, bu da bir dərddi, ana!

Yol boyunca elektrik dirəkləri
Qol-qol dayanıblar,
Qol-qola «uzanıblar».
«Ötrü-ötür» oynamaqdan
usanıblar.

Mənim həsrətimi, ayrılığımı
Bir-birinə ötürürlər...
Sonuncu
Qarayazı vağzalından
evimizə güllə kimi götürülür.
Yurdumuzu tapa bilmir,
Qayıdıb gəlir üstümə.
Heç bilmirəm, arzusu nə, qəsdı nə.
Oğlun yaman pərtdir, ana,
Eh, bu da dərddir, ana!
Daha pəncərədən görə bilməzsən-
çöldə lalə pörtdü, ana!..

Ömür belə axar, axar
Burda mənim həsrətimin,
Qəribsəmiş kədərimin
Gözləri lap dərddür, ana,
Elə hey uzağa baxar,
Elə hey yollara baxar...

1980-1981

GÖZLƏRİM YOL ÇƏKİR

Gözlərim yol çəkir illərdən bəri
Çal-çarpaz çığırdır ovcumun içi.
Təyyarə kölgəsi aşır dikdiri,
Sonra bir uğulğu adlayıb keçir.

Kimi gözləyirəm, görəsən, kimi
İllərin qirovu qalib saçımda
Ünvanı səhv düşmüş məhəbbətimi
Kimdən soraqlayım yol ayrıcında.

Hələ il ayrıcı
Hələ dost itkisi, həsrət yarası.
Beləcə, gözlərim yol çəkə-çəkə
Sovruldu havaya ömrün yarısı.

Bir divar qalxardı, qalib yarımçıq,
Yarımçıq bir arzu məni göynədir.
Boynu zınqırovlu kürən bir dayça
Fit çalsam, yanıma gələrmə indi.

Gəlsə də mən yoxam, yoxdur yoxuşlar
Vaxtın azlığı da durub qəsdimə.
Atrarı kişnədən gürşad yağışlar
İyirmi ildir ki, yağmır üstümə.

Gözlərim yol çəkir illərdən bəri
Qatarlar kişnəyir çölün düzündə.
Bir göz qırpımında ötən illəri
Çıxıb qarşılamaq istərəm mən də,
Çıxıb yola salmaq istərəm mən də.

1978

İTKİYƏ BÖLÜNmüş GÜN

Sındırdılar qoşalülə tufəngimi,
sındırdılar tən ortadan.
Meşəbəyi Paşa lələ
palıd kötüyünə çırpdı hirsini –
parçalandı qoşalüləm
günün günorta vaxtı.

Açdılar patrondaşı
günün günorta vaxtı.
Meşəbəyi Paşa lələ
bir tufəngə baxdı, bir mənə baxdı;

dedi: «Anan namaz üstə doğub səni».

Meşənin tən ortasında
əli yalın qaldım.
Yalın,
beli yalın,
ürəyi yalın.

Günün günorta vaxtı
ortadan ikiyə bölündü günüm,
ortadan ikiyə bölündü hirsim,
ortadan ikiyə bölündü səsim
yarımgün
yarımhirs
yarımsəs oldum...

O axşam hardansa həyətimizə
bir qanadı sınımış yarasa gəldi.
O axşam nənəmə qulaq asmağa
qonşu uhaqların yarısı gəldi.

1969

OYUNCAQ

Mənim oyuncağım olmayıb heç vaxt

Otuz ildən sonra, bir payız günü,
Mənim oyuncağım gəldi dünyaya.
Oğul oyuncağım – Araz adında,
Oğul oyuncağım – Muraz adında.

Oğul oyuncağım gəldi dünyaya,
Qatıb-qarışdırdı vaxt sərhədini.
Gecəni gündüzə qarışdırdı o
Mən böyük sevincə alışmamışdım,
Məni bu sevincə alışdırdı o.

Atamın yanında «ata» sözündən
Hürküb qaçardım –

Mənim bu sözə də alışdırdı o,
Mənim bu sözlə də barışdırdı o.
Üzümdən yel kimi adladı aylar,
Başımı yamanca qarışdırdı o.
Oğul oynucağım gəldi dünyaya –
Dəcəl oynucağım, tərs oynucağım,
Təpədən-dırnağa hirs oynucağım.

Mənim oynucağım durdu ayağa,
Mənim oynucağım dil açdı bir gün.
Qolunu çırmayıb kişi sayacağı
Oyuncaq şirlərə tutaşdı bir gün.

1976

* * *

Yağdırır üstümə qeybət daşını
Gözdən tük çəkənlər, çənədən sazlar.
Yağdırır gözümün içinə birbaş
Əlləri – aramla,
dili – avazla.

Baxıram saata, baxıram çölə
«Ay allah, bir adam gəlib çıxaydı.
Qonşunun uşağı gələ Arazla».
Yağdırır, yağdırır, üyüdür hələ
Əlləri – aramla, dili – avazla.

Adlar uğuldayır qulaqlarımda
Adlar çəkildikcə elə bilirəm,
açılır qapı,
örtülür qapı.

Adamlar axışır, axışır bura,
Adamlar yığışır, yığışır bura.
Büllur çilçiracağı «göz qamaşdıran»,
«İmportni mebeldən», nə bilim, nədən
«Nəfəsi tənqiyən» mənzillər gəlir.
Sadə geyinməklə «eli çaşdıran»,
«Maşınla piyada» gəzənlər gəlir.

Mavi ekranlarda özləri deyil,
Daş-qaşın içində alışıb-yanan,
əlləri,
oxuyan qadınlar gəlir,
Bir evin başını «uca» eləyən
Arxalı hikkələr, ədalət gəlir.
Vəzifə rütbəsi əyinlərində,
Nəslin ağırlığı çiyinlərində
«Dağ kimi kişilər» - atalar gəlir.

Evdə tünliyə bax!..
Nəslin arxasını yerə verməyən
Harınlıq önündə, əda önündə,
Daş-qaşın içində alışıb-yanan
qadın önündə,
Vəzifə rütbəli ata önündə
çaşıb qalırım.
Qamaşıb qalırım
neyləyim indi?..
Əl – deyir,
dil – deyir, dodaq danışır,
Divarlar dinşəyir, otaq danışır.
Susuram,
heykələm, daşam, dəmirəm!..
Səslər uğuldayır qulaqlarımda,
Adlar uğuldayır qulaqlarımda,
heç nə eşitmirəm,
heç nə demirəm.

1980

* * *

...Deyirəm nə ola,
Sizcə, nə ola?..
Sehrli bir yolla,
nə bilim, necə,
Könlünə düşəndə, yeri gələndə,
Özündən qırağa çıxma biləsən.
Çəkilib bir yerə hamıdan gizli,

Səhərlər güzgüdə baxdığın kimi.
Özünə qıraqdan baxa biləsən.

Beşikdə, bağısada
tamburda, evdə
Körpə uşaqları dindirən yerdə,
Qurumuş göz yaşı yanaqlarında.

Tabutu məzara endirən yerdə,
Saralmış barmaqlar arasındaca
Ölən siqareti söndürən yerdə
Çəkilib,
özünə baxa biləsən.

Gümüş qanadımı yana açaraq,
Təyyarəyə dönüb, yerə enəndə,
Qarşılayanların arasındaca
Bircə tanış belə görünməyəndə,
Kimin yolundasa yenə, yenə də
Açılan qollara, təbəssümlərə,
Sevincdən alışıb-yanan güllərə
Ayların, illərin həsrət ağrısı
Köksündən qışqırıb «Gəldimi!..» -
deyəndə,
Özündən qırağa çıxma biləsən,
Çəkilib,
özünə baxa biləsən.
Özün eşidəsən,
özün görəsən
Güllərin sevinctək qışqırtısını,
Açılan qolların təbəssümlərin
Sevincdən göynəyən hıçqırtısını.
Məclisdə, iclasda, toyda-mağarda
Boğazdan yuxarı sözlər deyəndə,
Nə vaxtsa, çöllərdə sevdiyini qıza
Toplayıb gücünü «Gözlə» - deyəndə.
İldə bir-iki yol qopub şəhərdən,
Köhnə evimizin astanasında
Anamın boynundan asılan zaman,
Teleqraf telinin qanadlarında.

Çox-çox uzaqlardan gələn səsinə

Kövrələ-kövrələ qısılan zaman
Özümdən qırağa çıxa biləyidim.
Özümə doyunca baxa biləydim.
Özümdən çıxıram, hirslənirəm –
Özümdən qırağa çıxa bilmirəm.

1981

* * *

Qatım bir-birinə gecə-gündüzü,
Axşamın-səhərim qarışıq düşsün.
Yaza bilmədiyim sətirlərimdən
Alıma təptəzə qırışiq düşsün.

Desinlər:

Bu nədir, bir gecəliyə
Adam da bir belə qocala bilər?..
Heç kəs bilməyəcək –
şer yazanda
Bütün qırışların açıla bilər! –
Açılar
ürəyim qırışını belə.
Hamı gözlərinə ipək görünər,
Hamını öpməyə hazır olarsan.
Ulduzları dərib,
çiçək yerinə
Qızların üstünə tolazlayarsan.

Ayağın da yerə toxunmaz onda
Elə bilərsən ki, damarlarından
Bir coşğun çay axır –
sevinc adında,
Boğula bilərsən burulğanında.

...Sonra yavaş-yavaş
sovuşub gedər,
Təkcə adı qalar açıb demirdim:
Hər şer –
ömrümü bir gün uzadır,
Amma,

ikicə gün alır ömrümdən.

1983

Maleyevka

GECƏ TELEQRAMLARI

Gecə teleqramları döyər qapımı,
alıb oxuyuram ayaqdan-başa:
«Məni gözləməyin, qarşılamayın».

Nə ünvan,

nə imza,

nə gün,

nə də ay.

Amma hay-harayla gələn qatarlar
obaşdan özünü salar üstümə:

«Məni qarşılayın!..»

Dəyişib ünvanım, dəyişib yerim,
İllər arxasında, gecəyarısı
sözsüz teleqramlar döyər qapımı,
qışqıra-qışqıra gələr üstümə,
məni tapmayanda qayıdar geri.

Eh, bilirəm, kimsə çıxıb qarşıma
«Sağ əlin başıma» - deyəcək yenə.

Bəs, sol əl?

Solə li cibimdə gizlətməliyəm
sağ əl qatarları tutana kimi.

Qıvrıla-qıvrıla şütüyüb gedən,
Qışqıra-qışqıra gözümdən itən
uzaq xoşbəxtliyə çatana kimi.

1967

YAĞIŞLI GÜNLƏR

Bir zaman,

bir zaman elə bilirdim,
Mənim günlərimdir yağışlı günlər.
Çıxardım,
qalxardım hündür bir yerə –
Ayağım altında yağışlı dünya,
Baxardım yağışda çimən şəhərə.
Deyərdim, Vidadi, yağış yağanda,
Mənə qonaqsınız, yığışın gedək.

Hanı o yağışlar, hanı, Vidadi?..
Qalıb saçlarımda yağışın ətri,
Qalıb dodağımda yağışın dadı.
Yanağımda sərin nəfəsi qalıb,
Gözümdə – qurumuş sevinci qalıb,
Qulağımda səsi qalıb.
Əlimi yelləyim
illər üstündən,
Gəl, səni yağışa qonaq eləyim –
«Yağış qonaqlığı... Necədir, qardaş?..

Dodaqlarım cadar-cadar,
Yanaqlarım solub gedib.
Yollarıma çıxan illər
Sevincimin, heyrətimin
taqətini alıb gedib.

Hanı o yağışlar, Vidadi, hanı.
Ay suyu soğulmuş el dəyirmanı,
Hanı o yağışlar, hanı?

Yağışlı günlərimiz
niyə azaldı, niyə?
Bəlkə göyə çıxdı, göyə?
Neyləyim, Vidadi, neyləyim –
Yağışlı günləri kəcəvə kimi
Ordan endirməyə
gücümü çatar? -
Yağışlı günlərdən asıla qalan
Ürəyim cadar-cadar,
Səsim-sözüm cadar-cadar...

YENƏ GÖZDƏN DÜŞDÜ PAYIZ

«Belə havalarda» silsiləsindən

... Yağış döngəsindən keçdi maşınlar,
Yağış küçəsindən qaçdı adamlar.
Parklara köçdü payız,
yenə gözdən düşdü payız...
Ağzına su alıb, susanda axşam,
qaval çala-çala
arxlara su daşdı navalsalar.

Tərslikdən ildırım da çaxmadı,
tərslikdən susdu axşam.

Belə havalarda neyləmək olar?
Bu ölü payızın,
bu boz axşamın
tutub yaxasından silkələyəsən-
bağırana kimi bağlı düymələr,
boğulana kimi zağıl qapılar...

1968

GƏRAYLI

Məni dağlara aparın –
Yoxsa, dağlar saymaz məni.
Tanımasa – çaylarından
Keçməyə də qıymaz məni.

At minməyi yadırğadım,
Düşüb getdim addım-addım.
Mən dağları qaldırmadım –
Qələm tutan saymaz məni.

Qayaları yəhərlənib,
Ətəkləri şəhərlənib.

Könlüm bir az qəhərlənib –
Qoy danlasın bir az məni.

İçə bilir bulağından,
Keçə bilir oylağından,
Deyəcəm: tut qulağından –
İncidəndə Araz məni.

Ucalığa qalxan olsam,
Ordan göyə baxan olsam,
Dağlar kimi arxam olsa –
Heç incidən olmaz məni.

Qıyya çəksəm, atıb-tutar,
Dərələr səsimi udar.
Qayalar əlimdən tutar –
Yıxılmağa qoymaz məni.

1978

Qarabulaq yaylağı

MƏN BİR TERMOS ŞÜŞƏSİYƏM

Mən bir termos şüşəsiyəm,
çilik-çilik olmuşam,
tökülmüşəm içimə.
(Eh, kimin nə vecinə)

Birinin gözlərindən,
birinin ürəyindən
qolaylanıb atılanda,
tənhalığın üstünə düşüb, sınımışam –
necə sındığımı heç kəs görməyib,
Heç kəs öilməyib.
Mən bir termos şüşəsiyəm –
pərtliyin də üstünə,
sərtliyin də üstünə
düşəsiyəm bugün-sabah.
Mənim ürəyimin qırıntıları
qəlpəyə dönə bilər,

dostuma, tanışıma, arzuma deyə bilər...

Bir gecə
kiminsə əlləri qonaq gələcək,
kiminsə nəfəsi qonaq gələcək
kövrəlmiş ürəyimə.
Toplayıb bir yerə qırıntıları
düzəcək yan-yana.

Sonra da yana-yana
zərgər barmaqlarla cıllayacaq –
xarabalığın tən ortasında
möhtəşəm bir ürək ucalacaqdır.
Ancaq möhtəşəm ürək
mənim ürəyimə bənzəməyəcək.
Soyuqdan genişlənilib, istidən sıxılacaq,
darıxacaq, boğulacaq,
bağlı qalmış qapı kimi
taybatay açılmaq istəyəcək.

Mən bir termos şüşəsiyəm,
Təzədən, təzədən,
təzədən sınmaq üçün,
təzədən yanmaq üçün
bir heyrətin üstünə
daş kimi düşəcəyəm...

1967

DUEL

Heyf! «Duel» sözü uzaqda qaldı,
qaldı keçən əsrin sahillərində,
qaldı keçən əsrin salonlarında,
böhtanlarında,
yalanlarından.

Heyf, «Duel» sözü uzaqda qaldı
Mən duelə çağırardım qorxaqlığı,
ədaləti, səsləyərdim ədaləti-
sekundantım – həqiqət

atasını yandırardım yalanların,
anasını ağladardım böhtanların.
Mən duələ çağırardım
qonşu paxıllığını,
telefon qeybətini,
yaltaqların söhbətini.
Dodaqlarda iblis olan «təbəssümü»
çağırardım.

Sağ qalsaydım,
son gülləmi boşaldardım
«haralısan?» kəlməsinə.
(dilçilərin acığına gəlməsin)
Lənət deyib kor şeytana,
qışqırardım: Sən ey, qarı düşmən,
gəl meydana!
Deyərdim ki, zəhərləyən güllərəri –
nifrətim.

Heyif «Duel» sözü uzaqda qaldı,
qaldı keçən əsrin sahillərində,
qaldı keçən əsrin salonlarında,
böhtanlarında,
yalanlarında.

1965

BİR DƏ GÖRƏRSİNİZ...

Dostlarıma, əzizlərimə

...Bir də görərsiniz mən də getmişəm,
Bir də görərsiniz,
yoxam dünyada.
Sizin gözünüzdən elə itmişəm,
Çətin,
Çətin yolunuza çıxam dünyada.

Başını bulayıb, köks ötürəm də,
Əlini dizinə çırpan da olar,
Tüstüsü başından çıxan da olar,

Mənsiz
bir ömürdən-gündən usanan,
Başdaşına dönüb, baxan da olar.

Yığışın bir yerə, yığışın, dostlar,
Sizin aranızda
sizdən xəbərsiz
Mənə də, mənə də bir yer tapılar.
Dinib-danışmaram, susaram onda.

Neyləyim, neyləyim, açılmaz daha
Sözmə
ömürlük bağlı ürəklər,
Üzümə
ömürlük bağlı qapılar.

Siz də danışmayın, bir anlıq susun
Siqaret üstündən yaşarsın gözü
Tüstüsü başından çıxan Abbasın.

Yalvarıram sizə,
Mən gedəndən sonra «qeybət daşını»
Bir qara daş kimi atın dənizə,
Dalğıcılar yığılsa –
tapa bilməsin.
İlişməsin ayağına bir kəsin.

...Bir də görərsiniz, mən də getmişəm,
Bir də görərsiniz,
yoxam dünyada.
Sizin gözünüzdən elə itmişəm –
Çətin,
Çətin yolunuza çıxam dünyada.

1983

BİR GECƏLİK NAĞIL

Qan çanağı kimi qızaran günəş
Açıb gözlərini,
üfüq boyunca

Qırmızı-qırmızı baxırdı bizə –
Gözlərimizə, qollarımıza,
əllərimizə.
Bir sahil qalmışdı, bir üfüq, bir də
Qovuşan,
sevişən
kölgələrimiz.
Bir də şəfəqlərdə titrəyən dəniz.
Sahilin soyumuş səssizliyində
Əriyib, yox oldu
kölgələrimiz.
Bir ulduz yıxıldı
boşluğa sarı,
Hardansa Ay doğdu – ağır taxtalı,
Ağardı, ağardı sahil qumları,
Aydınca göründü çınqıllı eniş.
...Nə vaxt çıxıb getdi – bilən olmadı
Qaraqışqırıqçı, xəbərçi Günəş...

Günəşin qanına bələnən üfüq,
Günəşin qanına boyanan dəniz
Qırmızı-qırmızı bizə baxanda
Sahil uyumuşdu,
qum soyumuşdu.

Sən günəş suyuna çəkilən zaman
Bir arzu yanırdı damarlarımda.
Dənizi sinəmə sıxmaq istədim –
Qaranlıq əlimdən aldı onu da.

Ulduzlar dayandı başımız üstə,
Oğrunca boylanan uşaqlar kimi,
Bizdən danışdılar, bizdən dedilər.
Sonra günəş gəldi – qızılı, isti,
Qovdu ulduzları – o «uşaqları»
üfüq boyunca.
Ulduzlu bir yuxu gözlərimizdən,
Ulduzlu bir nağıl xəyalımızdan
Çəkilib getmədi, getmədi ancaq.

1969

Qaqra

NECƏ DEYİM

Neyləyim
mən səni sevə bilmədim,
Adsız çiçəkləri, otları sevdim,
Tanışları sevdim, yadları sevdim,
Ürəyimə yatan adları sevdim,
Neyləyim,
tək səni sevə bilmədim.

Sızladım qarışqa yuvası üstə,
Göynədim «Sarıtel» havası üstə.
Dünyanın məhəbbət «davası» üstə
Tək səni,
tək səni sevə bilmədim.

Ağacın üstündə budaqlar qoşa,
Budağın üstündə yarpaqlar qoşa,
Dağlar da,
quşlar da verib baş-başa-
Nə olsun
Mən səni sevə bilmədim.

Qol-qola söykənən budağı sevdim,
O dərəni sevdim,
budağı sevdim,
Məni haraylayan ocağı sevdim –
tək səni sevə bilmədim.

Bir baxışdan dağ çayına vuruldum,
Bulaq gördüm – ağ suyuna vuruldum,
Sənə şer yazım dedim, - yoruldum,
Mən nə deyim, mən də deyim – bilmirəm.
Qələm səni, kağız səni sevmədi.

Bulud gəldi, yağış gəldi – bilmədin,
Göy üzünə axın gəldi – bilmədin.
Tanrıdanmı qarğış gəldi – bilmədin –
Mən gəlmədim
yollar səni sevmədi,

Açılmayan qollar səni sevmədi.

Necə deyim – o yolları bağışla,
Necə deyim – bu qolları bağışla,
Necə deyim,
necə deyim – bilmirəm –
Sənsiz keçən bu illəri bağışla,
Sənlə keçən bu illəri bağışla,
Vurulduğum dağ çayını bağışla,
Sevdiyim çiçəyi-otu bağışla,
Sevdiyim ocağı-odu bağışla,
Sevdiyim tanış-yadı bağışla-
Neyləyim,
neyləyim,
deyə bilmirəm.

1984

ADINLA BAŞLANAN ŞER

Evimizdə atam Mustafanın adını daşıyan uşaq böyüyür

Adın evimizdə yaşayır, ata,
Ay-ay, fəsil-fəsil böyüyür adın.
Mənim dodağında titrəyir hər gün,
Mənim ürəyimdə döyünür adın.

Qohumlar-qonşular səndən danışır,
Adının başına yığışır hamı.
Uşaqlar adına təzə söz qoşur,
Hələ dinə bilmir mənim ilhamım.

Adın süd qoxulu,
ümid qoxulu,
Adın altı aylıq –
şirin yuxulu.
Bizim evimizə gəldiyin gündən
Nəvəsən,
babasan,
oğulsan, ata.

Uzun bir yuxusan,
«nağılsan», ata!
Adın bala-bala yaşa dolacaq,
Ata sevincimlə yaşd olacaq –
Özünsə, torpaqda uyuyacaqsan.

Sənin keçmədiyən yollardan keçib,
Sənin görmədiyən günlər görəcək.
Qismətin olmayan illərdən keçib,
Hər il,
noyabrın iyirmi ikisində
Ölümün üstündən aşb birtəhər,
Sağ qalacaq sənin balaca kölgən.
Özünsə onda
Özünsə torpaqda uyuyacaqsan.

Çöllərdə günəşdən yanan alınının
Par-par qəzəbinin, odlu hirsinin
Üzünü-gözünü doğrayıb-keçən
səs şırımları,
söz şırımları
qayıtmaz daha.
Dava illərinin quş yuxusundan
Səni bir səksəkə oyatmaz daha.

Adın bala-bala
yaşa dolacaq –
Bağçada,
məktəbdə əlindən tutub,
Adınla yanaşı yeriyən yerdə,
Az qala inanıb, deyəcəm: sağsan.

* * *

Məni kövrəltməyə nə var, əzizim.
Təkcə məndən ötrü, tək məndən ötrü
Günlərlə qəlbində dolandırdığın,
Özünü yaxşıca inandırdığın
Bir xoş sözə bəndəm,
xoş sözə bəndəm.
Yenə deyəcəksən: xoş söz nədir ki,

Söz danışdım sən də.

Məni kövrəltməyə nə var, əzizim,
İşıqı özündən, gün kimi aydın
Bir xoş üzə bəndəm, xoş üzə bəndəm.
Yenə deyəcəksən: xoş üz nədir ki,
Söz danışdım sən də
Nə qədər sağam,
Sən mənə o sözü heç deməsən də,
Üzündən, gözündən oxuyacağam,
Telindən, əlindən oxuyacağam,
Titrəyən səsindən oxuyacağam,
Bir dəfə, beş dəfə oxuyacağam,
Min yol, milyon dəfə oxuyacağam.

Məni kövrəltməyə nə var, əzizim
Dumduru,
ışıqlı bir gözə bəndəm;
Birdən,
gözlənilməz yaxşılıq kimi,
Dağlardan, daşlardan süzülüb gələn,
buz bulaq kimi,
Nə vaxtsa ürəkdə gizlədi qalan
İsti nəfəs kimi,
xoş qılıq kimi
Çıxa qabağıma, deyə:
- Bu da məni!..
Bu dünyadan daha nə istəyirsən?..
Heç nə istəmirəm. Daha sözüm yox,
Bu dünyada, vallah, mənim gözüm yox.

Məni kövrəltməyə nə var, əzizim...

1985

* * *

Ovcumla dost olan mehriban əllər,
ovcumda məst olan bəxtəvər əllər
sənindir,

mənimdir.

Könlümü isidir qızılı tellər

sənindir,

mənimdir.

Üstümü zə düşən yorğun kölgələr,

ovcumuza yağan solğun yağışlar,

adımıza düşən solğun ləkələr

sənindir,

mənimdir.

Bu yollar bizimdir, biz – bu yolların,

səkilər bizimdir, biz səkilərin.

Bircə atım quru barıt da elə,

atom da elə,

dünya da elə.

Qarşıda yollar var,

Əlin ovcumdadır

gedirik hələ.

SON ŞERİM

Sən sözü, son şerim, görəndən hardasan,

Hələ yox gəlirsən çox-çox uzaqdan.

Gəlirsən, könlümə od sala-sala,

Bilirsən ki, bu yanda, yaxınlardasan-

Onda nəyə lazım? Eh, niyə lazım?-

Qələmim quruyub, yerində qalar.

Sənin nəfəsindən ölər sözlərim,

Sahilə atılan balıqlar kimi

Çırpınıb, yerində qalar sözlərim.

Hələ təzə-təzə pöhrələnirəm,

Hələ təzə-təzə boy atıram mən.

İkicə budağım – iki balam var,

Təzəcə özümə qayıdıram mən.

Şairlər demiş,

«Hələ bu dünyayla geylü-qalım var».

Bilsəm ki, anamın tutqun üzündə,

Qonşumun gileyi, sərt baxışında,

Dünyadan köçməyə hazırlıq görəndən

Gözəl nənəmizin yır-yığışında,
Bilsəm ki, həkimin deməyəcəyi
bircə sözündə
Sən varsan, sən varsan, sonuncu şerim,
onda nə deyim.

Bilsəm ki, Arazın duru gözündə,
Yazmaq istəydimi ağ kağızların
bomboş hamarlığında,
Kişilərin hər gün gözümdən düşən
Qrimli, qrimsiz tumarlığında,
Hər səhər güzgüdən üzümə baxan
Gizli bir kədərin hənirtisində,
Mişar dişlərində, balta səsində,
Toz-toz, qəlpə-qəlpə ölənlərin
Torpağa millənən iniltisində,
Düşmənlərin kələyində, dost gileyində
Bilsəm ki, sən varsan, sonuncu şerim,
onda nə deyim.

Son şerim!
İndidən mən sənə şer qoşuram,
İndidən nə bilim, neçə il qabaq.
İlə isə... ürəyim deyir – qoşuram.
Bir ağzıgöyçək də güdümsəyəcək,
Bərik eləyəcək.
Sonra arxasınca-
«Son şerə bir bax!..»

Son şerim, sən mənim son nəfəsimdən,
Son şerim, sən mənim son beşiyimdən,
Son şerim, sən mənim son həvəsimdən-
«Sonbeşik üstündə əsir analar...»

İndidən titrəyir qələmim mənim,
əllərim mənim,
ürəyim mənim.
İndidən, indidən titrəyir, allah,
Yolumu gözləyən günlərim mənim,
İllərim mənim,
Əlim titrəyir –
Əlimin altında qələm titrəyir,

Qələmin altında ölüm titrəyir
sonbeşik üstə,
son nəfəs üstə
son həvəs üstə.

1981

BİR PARÇA TORPAQDI

Hara getsəm, hardan olsam,
Üzümü tutmasam Qarayızıya,
Üzümü tutmasam Borçalıya mən-
Elə mənim kimi darıxır şerim,
Elə mənim kimi vurnuxur şerim.
Elə bil, sözümü-
yazdıqlarımı
təkcə ona deyirəm.

Bir parça torpaqdi – bir parça Vətən
Qeyrəti özündə, dili özündə,
Ocağı özündə, dili özündə..

Bir parça torpaqdi – bir parça Vətən,
Mənim gündoğanım,
günbatanımdır;
Günüm ordan çıxır, ordan da batır-
Çıxır yavaş-yavaş Qaradüzündən,
Borçalı elini tezdən oyadır.
Qalxır Yağlıcaya, Babəkərə də,
Gedib Başkeçiddən o yanda bitir.

Ulu yurd yeridi,
umid yeridi,
Adı bir,
özü bir torpaqdi ora.
«Azərbaycan» adlı nəhəng palıddan
Qopub, qanadlanmış yarpaqdi ora.

Adı bir, özü bir torpaqdi ora;
Adaş bulaqlar var, adaş yarpaqlar,
Adaş qayalar var, adaş otlaqlar.

Çölləri, yelləri, elləri adaş...

Mənim qibləgahım –
bir parça torpaq,
bir ulu Vətən,
bir qoca torpaq-
Mənim güvəndiyim dağlar ordadır.
Evimdə balaca Azərbaycan var-
Qarayazı – ünvan,
Borçalı adı.

1985

GÖZLƏYİN, DÜNYAYA QAYITMAĞIM VAR

Bu dünyaya bir də qayıtmağım var
Qəbrimin üstündə bitən gülləri,
Uyumuş,
soyumuş torpağı-daşı
Ölüm sükutundan oyatmağım var.
Bilmirəm çiçəklə, bilmirəm ota,
Bilmirəm ağacla, yoxsa buludla,
Dağları yerindən oynadıb gələn
Dəli qışqırıqla, yoxsa sükutla-
deyə bilmərəm.
Apardım özümlə öz dünyamı mən-
Ulduzlu göyləri, Ayı, günəşi,
İlgımlı çölləri, təpəlikləri,
Dağları, düzləri, biçənəkləri
Son gündə, son anda, son saatımda
Apardı gözüm.
O günü, o annı, dəqiqəni də
Apardım özüm.
Səsləri, sözləri, pıçıltıları,
Kür tərəfdən gələn uğultuları
Mikrofon qulağım «yazdı» apardı.
Gecəli-gündüzlü, ömrüm boyunca
Kürün uğultumu məni çağırıb,
Suyun şırıltısı məni çağırıb,
Məni haraylayıb Qarayazıdan.
Mən də yuxularda hey uça-uça

getmişəm ora.
İlğımlar çağırıb məni uzaqdan,
Yəhərbel ilğımlar, kəhər ilğımlar,
Qarayel ilğımlar, ağyel ilğımlar –
Bilmirəm, onları kimlər azadıb,
Çağırıb düzlərdən – Qarayazıdan.

Kürün uğultusu aparıb məni,
Suyun şırıltısı çəkib aparıb.
Sehrlil ilğımlar əl eləməklə
Aparıb, yaxama çöküb aparıb.
Məni bu dünyaya bir də, yenidən
Bəlkə o uğultu gətirə bildi,
Bəlkə o şırıltı gətirə bildi.
Bəlkə o ilğımlar sehrlil yolla
Məni bu dünyaya ötürə bildi.

Nəsə, ürəyimə damıb, bilirəm-
Bəlkə də yüz ildən, min ildən sonra,
Milyon ildən sonra – nə bilmək olar –
Nə vaxtsa dönəcək ömrün illəri...

BAKI... 18 MAY 1988

Yumruqdan düyüm-düyüm
düyüülənən gördüm məni,
Gözlərimə inanmadım,
Səni tanımadım, Bakı.
Küçələrin, meydanların
qayım-qayım qaynayırdı,
Oğulların, mərd qızların yumruqları
havadaca oyur-oyur oynadırdı-
Gözlərimə inanmadım,
səni tanımadım, Bakı.

Yeriyirdin, yüyürdün, kükrəyirdin
alay-alay, dəstə-dəstə-
gözlərimə inanmadım,
səni tanımalıım, Bakı.

Düyüm-düyüm düymələnmiş qəzəbini

Oyur-oyur oynayan,
Qayım-qayım qaynayan
havalanmış nifrətini
Selə çevirmişdin, Bakı,
səsə çevrilmişdin, Bakı,
hirsə çevrilmişdin, Bakı.
O qəzəbin ovcundaca,
O nifrətin ovcundaca
Uçum-uçum uçunduqca,
Küçələrin,
meydanların
Torpaq deyib,
Vətən deyib,
Qarabağ deyib.
odlu-odlu qışqırdıqca,
dadlı-dadlı qışqırdıqca.
Qollarımı gen-gen açıb,
Gözlərimi gen-gen açıb
Hamını, hamını bir ucdan
öpmək istəyirdim orda,
göz yaşımı gizli-gizli
silmək istəyirdim orda,
hamının gözü önündə
Sevincindən ölmək istəyirdim orda.

May, 1988

QARAYAZI MEŞƏSİNƏ GEDƏN YOL

Qarayazı meşəsinə gedən yol,
Üşüyürsən,
nəfəsini dər bir az.
Tövşüyürsən, nəfəsini dər bir az.
Qarayazı meşəsində itən yol,
Gəl, ocağın qırağında qızınaq,
Mən heyranam bu yerlərin yazına,
İndi qışdır,
gəl birazca qızınaq.

Qarayazı meşəsinə gedən yol,
Qarayazı meşəsindən itən yol,

Məni hara gətiribsən – bilmirəm,
Məni hara ötürübsən – bilmirəm.

Hanı mənim tanıdığım palıdlar,
Başım üstə ağarışan buludlar?
Süfrə kimi «sərdiyimiz» göy otlar
Bu yerlərin ayazına dayanmaz.

Bu meşələr niyə belə qarıyıb,
Ağacları ayaq üstə quruyub,
Palıdını, qovağını qor olub –
Tüfəng atım,
haray salım – oyanmaz.

Ağacların quluqları tutulub,
Budaq-budaq,
yarpaq-yarpaq ütülüb.
Bu ay qovaq niyə belə lüt olub-
Yellər bilər, özbaşına soyunmaz.

Niyə belə fikirlisən, qarağac,
Eh, nə bilim, nə çəkirsən, qar, ağac.
Aç üzünü, göstər görüm, qar ağac-
Dəli könül tanımasa, ovunmaz.

Qara yemşan tənhalığa çəkilib,
Külək çırpıb, dənə-dənə tökülüb.
Bu ulğunun beli niyə bükülüb –
Yaz günü bu dərdi ona qıyammaz.

O tərəfdə ağır-ağır axır Kür,
Fağır-fağır
qıraqlara baxır Kür.
Gün gələcək, sevinəcək axır Kür-
Kimsə onu mənim kimi duyammaz.

Ay xalaoğlu, o kababı bəri ver,
Qoy bişməsin, sulu-sulu, diri ver.
Aşıq qardaş, sazı köklə, yeri var-
Yoxsa, bizdən inciyər saz, küsər saz.

Bir ah çəksəm – meşə qalxıb oyanar,
Kür də durub, yatağından boylanar.
Ocağımız Kərəm kimi hey yanar,
Kababçı da hey fırlanar, usanmaz.

Qarayazı meşəsinə gedən yol,
Qarayazı meşəsindən itən yol,
Axır gəlib ürəyimdə bitən yol,
Üşüyürsən, nəfəsini dər bir az,
Tövşüyürsən, nəfəsini dər bir az.

1986

YAXŞI ADAMLARIN AZALIR, DÜNYA...

Yaxşı adamların azalır, dünya
Kommosdan lazerlə
nə bilim, nəylə
Ağayının altı qazılır, dünya.
Sənin nə xəbərin,
öz işindəsən;
Günlər bala-bala gödəlir, dünya,
Ömrün bala-bala qısalır, dünya
Sənin nə xəbərin,
öz işindəsən;

Dan atır,
gün batır,
ulduzlar yanır,
Bir yanın yatanda biri oyanır,
Günəşin başına pərvanə kimi
365 yol dolansan belə,
Ürəyin soyumur, soyumur, dünya-
Günəşi sevirsən – birlik bunu-
Planet sevgisinin nə olduğunu
Ürəyin soyumur –
havan soyumur,
Dənizin soyuyur,
gölün soyuyur.
Adamlar soyuyur, biri-birindən,
Ölkələr soyuyur biri-birindən.

Alovlu kürsülər, odlu natiqlər
Yaman oynadırlar səni yerindən
Yenə köks otürdün,
havan çatışmır-
Sənə də bir loğman gərəkdi, dünya,
Bəlkə səninki də ürəkdi, dünya?..
Qulağının dibində
hey xıssın-xıssın,
hey gizli-gizli
Səndən danışirlər, səndən deyirlər,
Sonra da susurlar hey sözlü-sözlü.
Eh... Bəlkə bu da bir tiryəkdi, dünya.

Pələngin, ceyranın,
cüyürün kimi
Qarağacın kimi,
turacın kimi.
Yaylağın
bulağın,
otlağın kimi,
Yaxşı adamların azalır, dünya,
Axırda bu da bir söz olar, dünya.
Çinar babaların, küknar ərlərin,
Söyüd xanımların, cüyür qızların,
Palıd kişilərin, sərv qardaşların,
Maral adamların azalır, dünya.
Axırda bu da bir söz olar, dünya...

1985

QARAYAZI MEŞƏSİ, FEVRAL GÜNƏŞİ

Səni belə görməmişdim, Günəşim,
Niyə belə yorğun-yorğun boylandın?
Yatağından güclə duran xəstə tək
Niyə belə tutqun-tutqun boylandın?

Gözlərinin işığı azalıb,
Ürəyinin təpərimi sozalıb,
Kirpiyindən qızıl yaşmı asılıb-

Niyə belə solğun-solğun boylandın?

Hanı sənin vurğunluğun, bilmirəm,
Nədir sənin yorğunluğun, bilmirəm,
Uzaqlığın, yaxınlığın – bilmirəm-
Niyə belə dalğın-dalğın boylandın?

Əməlimiz ulduzlara bəllidi,
Göyüzünü deşik-deşik elədik,
Tüstülərə, dumanlara bələndik-
Bilmədim, niyə tutqun-tutqun boylandın.

Öz işində-gücündədi bu dünya,
Kosmodrom biçimdədi bu dünya,
Skafandr içindədi bu dünya-
Bildim, niyə solğun-solğun boylandın.

Bir ağacam, yerimdəcə quruyum,
Heç bilmirəm, səni necə qoruyum.
Tellərini biçə-biçə qoruyum? –
Bildim niyə dalğın-dalğın boylandın...

Ulduzda – mən,
kosmosda – mən,
Gündə – mən,
Öz-özümü mişarlaram gündə mən.
Gərək sənə gözlük verəm indi mən –
Bildim, niyə ilğım-ilğım boylandın.

1986,
Qarayazı

* * *

...Elə hey vurnuxdu, vurnuxdu ürək,
Vurnuxa-vurnuxa karıxdı ürək...
Bağışlasın məni şerlərim də-
Onların üstündə
balalarım tək
İstədiyim kimi əsə bilmədim.
Mən özümdən küsdüm, özümdən küsdüm,
İlhamdan,

şerdən bircə dəfə də
küsə bilmədim.

Gəzdirdim başımda düzü-dünyanı;
Gecəli-gündüzlü aman verməyən,
İçimdə göynəyən misralarımı,
Qələmə gəlməyən arzularımı...

Uçdum təyyarədə, getdim qatarda-
Gördüm, baxa-baxa yaman susuram.
Gah illüminatordan, gah pəncərədən
Hey boynunu büküb, boylandı misram,
Boylana-boylana gözü qaraldı.
Baxdım ağ buluda, qara buluda-
Bir azdan hamısı dönüb «qar» oldu.
Qarışqa boydaca şəhərlə, kəndlə
Gördüm, dünya doludu...

Hey boynunu büküb boylandı misram,
Yuxadan məndən tez oyandı misram.
Gözümün önündə hər gün, hər gecə
Kağızlar sarala-sarala qaldı.
Məqam gözlədilər,
an gözlədilər,
il gözlədilər-
İçimdən qırıla-qırıla qaldım...

İlham – qatar
illər boyu gecikdi...
Mənim boynubükük sənişinlərim-
Yarımçıq şerlər yaman incikdi.

Yarımçıq körpələr kimi
Bu dünyaya gəlmək bəlkə onlara
Qismət olmadı.
Bəlkə də mənimlə köçüb getdilər...
O körpə – misraya – yarımçıq şerə
Bəlkə də heç zaman ad qoyulmadı.

1985

«ÖLMƏDİM... SİZİ DƏ GÖRDÜM...»

Atamın xatirəsinə

Bir zaman yaylağa düşən kimi o,
Siqaret yandırır, fikrə gedərdi;
Baxıb yurd yerinə,
yamaca-yala.
Dolamaya sarı dırmanan yola-
Başını bulayıb, köks ötürərdi:
«Ölmədim...
sizi də gördüm, a dağlar...»

Qayaya söykənib,
əli üzündə,
Xəyalı uzaqda,
elə beləcə,
Gizlicə-gizlicə,
Tüstülənə-tüstülənə qalardı atam,
Özələnə-özələnə,
Fikri-zikri
çözələnə-çözələnə
qalardı atam.
Yanaq səyriyərdi, göz səyriyərdi,
Mis rəngli dodaqlar hey titrəyərdi,
His vurmuş barmaqlar nəsə deyərdi:
«Ölmədim...
sizi idə gördüm, a dağlar...»
Ay ötdü,
il ötdü, bir payız günü
Boran-qar alanda dağın üstünü,
Fikri çözələnən atam,
Xəyalı özələnən atam
Köçüb getdi dünyadan...

Yaman qəribsədi bu dağlar onsuz...
Mis rəngli dodağın dediyi sözü,
Səyriyən yanağın dediyi sözü,
His vurmuş barmağın dediyi sözü
Hələ də...
hələ də yadında salar;
«Ölmədim...
sizi də gördüm, a dağlar...»

...Duman gəldi dəyəmizin ağzına,
Elə bildim, soruşacaq atamı;

Bir səs gəldi qulağıma, ay ana,-
Günü bu gün düşən kimi yadıma-
Sümükləri gizildəyir adamın:
«Öldüm...
yenə sizi gördüm, a dağlar,
Yuxudamı,
yaxındamı,
uzaqdamı –
bilmirəm-
O dediyim sözü gördüm, a dağlar!..»

1986

* * *

Neyləyim,
ürəyim heç açılmadı,
Gecəli-gündüzlü
fikirli-sözlü...
Məni ora-bura qovur dünya da,
Neyləyim, əzizim, özün de görüm,
Ürək açan nə var, nə var dünyada?
Fikirli olanda, dəyməyin mənə,
İşiniz olmasın... qoyun yaşayım.
Bir də... qaraqabaq deməyin mənə.

Mənim qaşqabaqlı axşamlarım var,
Başımın üstündə sehrli, titrək,
Ulduz-ulduz yanan ağ şamlarım var.

Mənim qaraqabaq gecələrim var,
Başımın üstündə gümüş bir qübbə-
Mənim tabaq-tabaq gecələrim var.

Qaraqabaq duyğum – incilərim var –
Ürəyim üzülür sözə dönüncə.
Bircə yol üzümə gülməz o axşam,
Bircə yol üzümə gülməz o gecə.

Bu mənim dünyamdı, mənim, əzizim,
Heç kəsi yaxına qoymaram ora.
Oyuncaq Nərgizim, şiltaq Nərgizim,
Səni də, səni də qıymaram ora...

Bir də görürsən ki, duruldum yenə,
Elə bil, gün çıxdı bulud dalından.
Bu yerə, bu göyə vuruldum yenə
Sıyrıldım sözlərin qalmaqalından.

Yağışlar,
sıxlaşar buludum yenə.
Məni xəyallardan ayıldar onda.
Qaralar üfüküm, sönər çırağım –
Qaraqabaq gecəm qayıdar onda.

2

Mən o qaraqabaq gecəni bir gün,
Mən o tabaq-tabaq gecəni bir gün
Üstü ulduz dolu bir ağac kimi,
Tac kimi,
Sac kimi
Torpağın –
ocağın üstə çevirsəm,
Özümün,
sözümün üstə çevirsəm-
Dünyanın altını üstə çevirsəm,
Görən, nə deyər axşam,
Görən, nə deyər gecə,
Görən, nə deyir ağ şam,
Nə deyər,
nə deyər raketli dünyam?

1988

KÖKLƏ GÖRÜM SAZINI...

Aşığı qardaş, bu dağlarla üz-üzə
Köklə görüm, köklə görüm sazını.
Dolaylarla, oylaqlarla göz-gözə
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Aşığı qardaş, bu şəhərli qonağı
«Misri» üstə çiləklənib, sınmağa,
Kərəm üstə səssiz-səssiz yanmağa
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Lal qayalar doluxsunub kirisin,
Sal qayalar qətrə-qətrə ərsin,
Kar qayalar üstümüzə yerisin-
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Şah pərdəni dindir, dindir
bir az da,
Eydirməni eydir, eydir bir az da,
Ahımızdan buxarlansın Araz da-
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Saz işləsin göy otların canına,
Şəhərlinin buz bağlayan qanına.
Ruhum uçsun buludların yanına-
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Hay verməyə,
qıy vurmağa səsım yox,
Bu dağlarda acığım yox, hirsım yox,
Səndən ayrı dərd anlayan kəsım yox-
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Çınqı-çınqı çınqılanan gözə bax,
Ürəyimə xallar salan sözə bax,
Doluxsunan, omaxşayan gözə bax-
Köklə görüm, köklə görüm sazını.

Uçacağam, tez ol, mənə qanad ver,
Bir əlçatmaz, bir ünyetməz murad ver,
Göz yaşımı saxlamağa inad ver-
Köklə görüm, köklə görüm sazını...

Qaraarxac yaylağı

BAĞIŞLAMAZ

Binələri atıb gəldim-
O dağ məni bağışlamaz.
Asfalt yolu tutub gəldim-
Torpaq məni bağışlamaz.

Dağlar arxam, adım oldu,
Anam oldu, atam oldu,

Arxamca su atan oldu-
Bulaq məni bağışlamaz.

Boy balaca... yaşım azdı...
Kahalara qulaq asdım,
Qayalar bir ad yazdım-
Bıçaq məni bağışlamaz.

Biçənəyi – güllü xonça,
Kəpənəyi – xalı xonça.
Baxdım gözüm qamaşınca
Oyulaq məni bağışlamaz.
Dağ başında ocaq gördüm,
Ulduzdardan uca gördüm.
Qəbirləri qoca gördüm,
Ocaq məni bağışlamaz

Çəhlimləri qalır hələ,
Yurd yeri qaralır hələ.
Arxacı qar alır hələ-
O dağ məni bağışlamaz.

BACIM GÜLSƏFANF BAKIDAN MƏKTUB

Hardan mənə urcah oldu şəhərlər...
Torpaq dedim – boğdu məni bu qəhər.
Bir ömürdü, çəkməliyəm birtəhər,
Eşitmisən – ha deyinən, söylənim...

Dedim, Bakı anam olsun – olmadı,
Ruhum olsun, qanım olsun – olmadı,
Öz gölümdən sonam olsun – olmadı,
Çalxalandı, durulmadı, neyləyim.

Torpağına göz dikən var hələ də,
Dağ üstündən dağ çəkən var hələ də,
Daşnakların – alçaqların əlində
Gecə-gündüz hey ələnir ələyim.

Üzüm gülməz, gözüm gülməz – soruşma,
Ocağında közüm gülməz – soruşma,
Dodağında sözüm gülməz – soruşma,
Niyə gözü kor olubdu fələyin...

Xəngəl deyən dostlar yenə «acıb» gəl,
Qatar nədir, maşın nədir – uçub gəl,
Anam kimi qollarını açıb gəl,
Omaxşiyım, mən də tufan eləyim.

Qibləgahım Qarayazı, döz görüm-
Əl uzalı, dil də oyzan – döz görüm.
Belə yazdı baxtı yazan – döz görüm,
Bu yazıya, bu qədərə nə deyim.

Qaş-qabağım açılmadı – açılmaz,
Tale mənnən bir də belə öc olmaz-
Yurd yerimiz viran qaldı, qurulmaz,
Ürəyimi şırımlad gileyim.

Nəticələr bala-bala yekəlsin,
Nəvələri hayla, kefin kökəlsin...
...Ayna nənə eşidəcək – de gəlsin-
Baş daşını döyəcləyib göynəyim...

Dərdə düşsəm, əlacımsan indi sən,
Həm anamsan, həm bacımsan indi sən.
Ərk eləyib, qardaşından incisən-
Qanadlanıb tez yanına teylənim...

Bakı, 1988

GÖZLƏRİM YOX ÇƏKİR...

Gözlərim yol çəkir illərdən bəri...
Çal-çarpaz cığırdır ovcumun içi.
Təyyarə kölgəsi aşır dikdiri,
Sonra bir uğultu adlayıb keçir.

Kimi gözləyirəm, görəsən kimi...
İllərin qırovu qalıb saçımda.
Ünvanı səhv düşmüş məhəbbətimi
Kimdən soraqlayım yolayrıcında.

Hələ il ayrıcı...
Hələ dost itkisi... həsrət yarası.
Beləcə, gözlərim yol çəkə-çəkə

Sovruldu havaya ömrün yarısı.

Tozlu illər qalib Qarayazıda,
Qalib nəfəsimi təngidən yollar.
Mən atlı olmuşam, onlar – piyada,
Məni yada salmır mən gedən yollar.

Bir divar qalxırdı... qalib yarımçıq,
Yarımçıq bir aru məni göynədir.
Boynu zınqırovlu kürən bir dayça
Fit çalsam, yanıma gələrmə indi.

Gəlsə də mən yoxam... yoxdur yoxuşlar...
Vaxtın azlığı da durub qəsdimə.
Atları kişnədən gurşad yağışlar
İyirmi ildir ki, yağmur üstümə...

Gözlərim yol çəkir illərdən bəri...
Qatarlar kişnəyir çölün düzündə.
Bir göz qırpımında ötən illəri
Çıxıb qarşılamaq istərəm mən də,
Çıxıb yola salmaq istərəm mən də...

1978

PLANETİM MƏNİM...

Yuxuda gördüm ki, planetimizə
Od ələyirlər.
Yuxuda gördüm ki, planetimizi
Raket sürətində, raket dilində
Hədələyirlər.
Yuxuda gördüm ki, planetimizi
İyirminci əsrin raket ilində
Təknə dənizləri ləngər vuraraq,
Təşnə ürəklərə, təşnə yollara
Zol-zol,
damar-damar axana kimi
silkeləyirlər.

Yuxuda gördüm ki,
Ulduzlu gecəyə şer deməyə
Raket qanadında uçuruq bir-bir.

Ulduzlu gecəni silkələməyə,
Ulduz çırpmağa əlimiz gəlmir.
Şimşək budaqların üstünə çıxsaq,
O qara buludu bir dəfə sıxsaq,
Eh, yağış nədir ki, dolu yağacaq.
Bilmədim, sərili paltarımızı
Kim gəlib yığacaq – anam çöldədir...

Yuxuda gördüm ki, planetimizin
Okeanlarını, dənizlərini
Asmısam üstündən gözmuncuğu tək.
Arxayın-arxayın fırlanır hələ
Günəşin sevimli oyuncağı tək...

1976

BƏXTİYARLIQ

Çiçəyi çirtlayan bəxtiyarlığım,
Niyə səni görmədilər,
Görüb, salam vermədilər,
Niyə halını sormadılar –
Sən gözəgörünməz deyildin, axı...

Görmədilər, görmədilər...
Qayım-qayım qaynayırdın,
Cıdırlarda nəmər almış kəhər kimi
oyur-oyur oynayırdın yerində.
Sözün necə ötkəm, qanadlı idi
Bir göz qırpımında qırıb sədləri,
Qollarını yana açıb,
Uçmaq, uçmaq istəyirdin
hara gəldi...

Çiçəyi çirtlayan bəxtiyardığım,
Sən gözəgörünməz deyildin, axı...
Sevincdən gözlərin alacalandı;
Sayrışa-sayrışa,
bəxtəvər-bəxtəvər
Bir cüt ulduz kimi alışıb, yandı.

Bəlkə bu sevinci heç gözləmirdin?
Elə bil, gözlərin sənə deyildi:

Elə yol çəkirdi, hey yol çəkirdi.
Hələ çox çəkəcəkdi-
Gözaydınlığına kim gələcəkdi?

Çiçəyi çırtlayan bəxtiyarlığım!
Niyə səni görmədilər,
Görüb, salam vermədilər,
Niyə halını sormadıra –
Sən gözəgörünməz deyildin, axı...

Gözlərin yolda qaldı-
Gözlədiyini gəlmədi.
Həsrətin gözünün kökü saraldı –
Gözlədiyini gəlmədi.

Nə telefon səsləndi,
Nə qapının zəngi dindi...
Çiçəyi çırtlayan bəxtiyarlığım,
Həsrət-həsrət gözləməkdən
Ürəyi partlayan bəxtiyarlığım,
Qolların boşalıb, düşdü yanına.
Bu solğun sevinci,
ölgün sevinci
Rəngi avazmış vağam gül kimi
Sallaya-sallaya,
yelləyə-yelləyə
Hara aparırsan, belə?..

1981

* * *

Oğlum Araza

Sənin bu dünyadan nə xəbərin var...
Yaxşı ki, uşaqsan, uşaqsan elə,
Yaxşı ki, uşaqsan, uşaqsan hələ...

Sən hardan biləsən, hardan biləsən
Mənim ürəyimdə söz həsrəti var,
Mənim ürəyimdə söz yarası var,
söz ağrısı var...

Sözlər qövr eləyir içimdə hər gün-
Bir ömürlük yükü mən necə çəkim?
Soruşa bilmirəm (üzüm də gəlmir):
«Bus öz xəstəliyi nə deyir, həkim?»

Sən hardan biləsən, hardan biləsən
Hər gecəm il kimi uzanır hərdən.
Sən hardan biləsən,
hardan biləsən
Bir şair qardaşın sözü olmasın,
Adam «yaşamaqdan yorulur hərdən».
Usanır hərdən...

Sən hardan biləsən, hardan biləsən –
Çayından içdiyən samovar kimi
Ürəyin də ərpi var
Sən hardan biləsən, hardan biləsən-
Min il bundan əvvəl olmuşlara da
«Genetik» deyilən yaddaş körpü var.
Yuxuda mamont da görə bilərsən,
dinozavr da,
Bu ulu dünyanın yaddaşını da
Ulu babaların göz yaşını da...

Sən hardan biləsən, hardan biləsən
Hansı saatdasa,
hansı gündəsə,
Kənddə, şəhərdəmi, evdə, çöldəmi
Məni gözlənilməz sınaq gözləyir,
Məni – çağırılmamış «qonaq» gözləyir –
Ölüm gözləyir.

Sən hardan biləsən, hardan biləsən
Hər gün ona sarı addım atıram...
Çıxır yollarıma neçə aşırım;
Dərədən keçirəm, düzdən keçirəm.

Dağa dırmaşırım, təpə aşırım,
Ona addım-addım yaxınlaşırım.
Çörək yeyəndə də, çay içəndə də,
söz deyəndə də
Pillə-pillə ona yaxınlaşırım,
Addım-addım səndən uşaqlaşırım...

Yaxşı ki, dünyadan xəbərim ylxdur...
Yaxşı ki, uşaqsan, uşaqsan elə,
Yaxşı ki, uşaqsan uşaqsan hələ...

1985

ƏLLƏRİN

Əllərin yamanca dilavər olub,
mehriban-mehriban danışa bilir,
danışa-danışa alışa bilir.
Mənim əllərim də beləydi bir vaxt.

Toran qovuşanda, axşam düşəndə,
quşlar yuvasına çəkilən təki,
ovcumja gizlənilib daldalananda,
xumar-xumar yatıb, nəfəs alanda,
sənin əllərinlə laylay deyirəm.

Görəsən, yuxuda nə görür ovcun...
Görür ki, qatarlar aparır məni,
aparıb çatdırır ötən illərə.
Mən gedib, düşürəm uzaq ellərə.
Kimsə sinə dolu köks ötürərək
məni ürəyinə sıxır, sıxır hey.

Sonra bir təyyarə uçar...
Kimsə sinə dolu köks ötürərək
Əlini gözünün üstünə qoyub,
onun arxasınca baxır, baxır hey...

Təyyarə fırlanıb, geriyə dönür...
Yenə də ovcumda diksinir əlin,
mənə bir əfsanə danışır yenə,
danışa-danışa alışır yenə...

Əllərin yamanca dilavər olub,
mehriban-mehriban danışa bilir,
danışa-danışa alışa bilir,
Mənim əllərim də beləydi bir vaxt...

1970

ƏMR VERSİN – HÜCUM ƏMRİ KOMANDAN VƏTƏN...

... Yolların şəhid, çöllərin şəhid,
Dərələrin şəhid, düzlərin şəhid.
Torpağın-daşın şəhid,
Ağacın, quşun şəhid...

Hara qaçırsan, Oğul:
Hara qaçırsan, Vətən?
Sən qurtaran yerdə Ölüm başlayır.
Hara qaçırsan, Vətən oğlu?
Şəhid çöllər, şəhid yollar
Ayağına dolaşmır,
Şəhid qəbirləri kəsmir qarşını.
Ağla! Axıt göz yaşını-
Atlan görüm, o qəbrin üstündən,
Görüm, necə atlanırsan,
Alış görüm, yan görüm,
Görüm, necə odlanırsan.

Köynək deyil, geyib, geyib, atasan,
Saqqız deyil, satasan –
Buna Vətən deyərlər!
Bayrağının altından keçib gedirsən-
Vətən köynəyindən keçirir səni,
Ağrısından, acısından,
Vətən köynəyindən keçirir səni
Dönüb özün də Vətənq olursan –
Diri gözlü, qılınc sözlü, od ürəkli bir Vətən.
Yeriyən Vətən,
Yüyürən Vətən,
Sevən, sevilən Vətən,
Öyülən, döyülən Vətən...
Dilsiz-ağızsız babanın
Ruhu qalır, qəbri qalır, Vətən oğlu,
El-obanın səbri qalır, Vətən oğlu!

Vahimə içində, «Qrad» altında
fırnıxa-fırnıxa kişnəşən atlar,
Gözləri böyüyən, yer eşən atlar,
Quyruğunu qısıb, zəncir gəmirən,
Zingildəşən itlər, ulaşan itlər
yiyəsiz qalıb, çarəsiz qalıb,

avara qalıb,
Yalvara-yalvara qalıb:
«Məni qoyub getmə, oğlan».

Ayağın altında yol qaçsın gərək,
Göylər uçsun gərək, dağ aşsın gərək.
Vətən səni bayraq kimi, arxa kimi qaldırmışdı,
Vətən səni qalxan kimi, qaldırmışdı!..
Qalx, dalğalan bayraq kimi!..
Enməz bayrağım da sən,
Torpağım da sən!
Əmr versin – hücum əmri,
komandan Vətən...

HƏR ŞƏHİDİN YAŞIDI – QARABAĞ...

Hər şəhidin yaşadı – Qarabağ,
Şəhid ömrü yaşadı Qarabağ,
Şəhid olmuş Şuşadı Qarabağ...

...Pərən-pərən düşən quşlar,
Taleyindən küsən quşlar,
İnciməyin bu torpaqdan-
Siz də qaçqın, mən də qaçqın.

Siz də əsir, mən də əsir,
Gör nə vaxtdı Qarabağda
Qara-qara yellər əsir...

* * *

Bir vaxt Vətən yolları
Harda, harda qurtaradı-
Astarada qurtarardı.
Vətən onda
qoruq olmuşdu, qoruq.
İndi Vətən yolları
Qurtarır erməni yuvalarında.
İndi dustaqdı Vətən.
Yolları, çölləri, düzləri dustaq,
Bulaqları dustaq, çayları dustaq,
Yamaqları dustaq, yolları dustaq.
Dustaq Vətən, dustaq Vətən,

Dustaq çəmənlərin gülmü bitirər.
Dustaq ağacların barmı gətirər?
Dustaq Vətən, dustaq Vətən,
Bir də uçub gəlməz hacıleyləyin,
Yuvalar qarala-qarala qalar,
Ağaclar boylanar xiffət içində,
Heyvanlar sarala-sarala qalar,
Ayağı kəsilər burdan ellərin.
Cığırılar qıvrıda-qıvrıla qalıb.
Arxasız məmləkət, kimsəsiz Vətən
İçindən qıvrıla-qıvrıla qalıb...

BU DA SƏNİN YAZIN DEYİL, QARABAĞ...

Bu da sənin yazın deyil, Qarabağ,
Neç Novruz da sənin deyil, Qarabağ...
İndən belə Xocalıya
Bahar gəlməz, yaz gəlməz.
İlim-ilim itib gedər,
Küsüb gedər uzaqlara.
İndən belə Xocalıda
Çəmən gülməz,
çiçək gülməz, çöl gülməz.
O kolu, o çiçəyi,
Şəhid olmuş biçənəyi
Ölüm yuxusundan kim oyatsın, kim.
Bu yaz sənin yazın deyil, Qarabağ...

Qurumuş qan qoxusundan,
Qarımış qan qoxusundan
Diksənəndə, səksənəndə kəpənəklər –
yaz neyləsin?
Qan qoxulu ləçəkləri
Necə ovutsun bahar...
Bu yaz lalə gölündə yox,
Qan gölündə üzür düzlər.
Qanlı mehdən, qanlı şəhdən
Gözlə, Qarabağ, özünü gözlə.

Dustaq tərələrin yol çəkir gözü,
Bəlkə də eymənib, yol azıb bahar?
Elə bil, qan tutub çəmənini, düzü-
Yaman qanlı-qanlı baxır çinarlar-

Bu da sənin yazın deyil, Qarabağ...

Tırtıllar altında tənğnəfəs olan,
İnləyən, sızlayan biçənəyə bax,
Qanadı-inadı qana bulaşan
kəpənəyə bax-
Bu da sənin yazın deyil, Qarabağ...

Gör neçə sərilib qanlı torpağa –
Kim dikəltsin, kim qaldırsın ayağa
O kolu, o çiçəyi,
Ölüm qorxusundan kim oyatsın, kim
şəhid olmuş biçənəyi?
Bu da sənin yazın deyil, Qarabağ...

ŞAİRLƏRİ YETİM QOYUR QADINLARI

Şairlərimizin dünyadan vaxtsız köçən qadınlarının xatirəsinə

Bu dünyadan vaxtsız köçüb,
Hairləri yetim qoyur qadınları...
Pillələri ağır-ağır çıxarlar,
Yavaşıyar addımları.
İlləri-ayları da
Ağır-ağır qalxırlar.

Bu dünyadan vaxtsız köçüb
Şairləri yetim qoyur qadınları-
Baba olandan bəri
Axşam-səhər nəvəsi
Çiyindənən düşməyən şairləri.

Bir atadan yetim, anadan yetim,
Bir də... qadından yetim.
Üçqat yetim.
Onda elə biləcək-
Dərə yetim, düz yetim,
ev-eşik yetim,
Dünya yetim, həyat yetim,
söz yetim.

Bir gün də

Dünyadan köçəndə elə biləcək
Bir ölümü
Ölümünü bu dünyada
Yetim qoyub gedəcək,
Yetim qoyub gedəcək...

HARAN AĞRIYIR, VƏTƏN?..

(Poemadan fraqmentlər)

Şəhidlərimizin ruhuna bağışlayıram

Özü boyda başdaşdı Qarabağ,
çöküb, çöküb sinəmizə.
Dirigözlü şəhid olduq-
Tez olun, Vətən boyda
Şəhid qəbri qazın bizə...

Özü boyda göz yaşdı Qarabağ,
Dərdimizin başladışı Qarabağ...
Əkiz-əkiz qəbirlərdi Qarabağ-
Vətən boyu səpələnib.
Yurdum-torpatım kimi
qəbir-qəbir qəlpələnib...
Hər qəbir-şəhid Vətənin
bapbalaca bir qəlpəsi,
Hər qəbir-boynubükük Vətənin
bapbalaca bir tərəsi...

Hər şəhidin yaşdı Qarabağ,
Şəhid ömrü yaşadı Qarabağ,
Şəhid olmuş Şuşadı Qarabağ...

* * *

Bir vaxt Vətən yolları
Harda, zarda qurtarırdı-
Astarada qurtarırdı.
Vətən onda
qoruq olmuşdu, qoruq.
İndi Vətən yolları

Qurtarır erməni yuvalarında.
İndi dustaqdı Vətən.
Yolları, çölləri, düzləri dustaq,
Bulaqları dustaq, çayları dustaq,
Yamaqları dustaq, yolları dustaq,
Dustaq Vətən, dustan Vətən,
Dustaq çəmənlərin gülmü bitirər,
Dustaq ağacların barmı gətirər...

Dustaq Vətən, dustan Vətən
Hələ uçub gəlməz hacıleyləyin,
Yuvalar qarala-qarala qalar,
Ağaclar boylanar xiffət içində,
Heyvanlar sarala-sarala qalar,
Ayağı kəsilər burdan ellərin,
Cığırılar qıvrıla-qıvrıla şalar...
Arxasız məmləkət, kimsəsiz Vətən
İçindən qıvrıla-qıvrıla qalar...

Dustaq Vətən, dustaq Vətən,
Dustaq dərələrin xiffət içində...
Dustaq tərələrin yol çəkir gözü,
Bəlkə də eymənib, yol azıb bahar?
Elə bil, qan tutub çəməni-düzü-
Yaman qanlı-qanlı baxır çinarlar.
Buy az sənin yazın deyil, Qarabağ,
Heç Novruz da sənin dheyil, Qarabağ...
...Pərən-pərən düşən quşlar,
Taleyindən küsən quşlar,
İnciməyin bu torpaqdan-
Siz də qaçqın, mən də qaçqın.

Siz də əsir, mən də əsir,
Gör nə vaxtdı Qarabağda
Qara-qara yellər əsir...

İlan kimi dizin-dizin sürünən,
Beli sındırılan yollara bir bax...
«Qrad» nərəsindən beli bükülən,
qulağı tutulan kollara bir bax –
Buy az sənin yazın deyil, Qarabağ.
Tırtıllar altında tənğnəfəs olan,
İnləyən, sızlayan biçənəyə bax,
Qanadı-inadı qana bulaşan

kəpənəyə bax-
Bu da sənin yazın deyil, Qarabağ...

Qurumuş qan qoxusundan
Qarımış qan qoxusundan
Diksinəndə, səksənəndə kəpənəklər –
yaz neyləsin?

Qan qoxulu ləçəkləri
Necə ovutsun bahar?
Bu torpağın bu başından – o başına
Şırımlanan göz yaşını
Necə qurutsun bahar?
Xocalıda
Buy az lalə gölündə yox,
Qan gölündə üzür düzlər.
Qanlı mehdən, qanlı şəhdən
Gözlə, Qarabağım, özünü gözlə...

* * *

...Yaşamağı öyrənmişdim,
Yaşamağın dilin bilirdim.
Yurd yolunda ölməyin
dilini öyrənməliyəm, qardaş,
əlifbasını birbaş:
Torpaq yoxsa, Vətən yoxsa –
mən kiməm?
Yurdu qoyub qaçan yerdə
Ayağım altında tonqal qalansın,
Başımın üstündə ildırım çaxsın...

* * *

Tank göründü: «Qaçın, qaçın!»
Top gurladı: «Qaçın! Qaçın!»
Göy üzündə qara bulud süründü-
«Qaçın! Qaçın!»
Bulud da erməniymiş, «Qrad» da,
sükut da...
Avtomatlar şaqquldadı: taraq-taraq,
Dərələrdə səda verdi: şaraq-şaraq...
Taraq-taraq – «qaçın» - dedi.
Kimsə bizim yerimizi nişan verdi,

Kimsə bizim səsimizi nişan verdi,
Kimsə bizim izimizi nişan verdi –
«Kimsə» sənin oğlun idi, yazıq Vətən,
Sənin satan oğul-düşmən...

* * *

Yolları şəhid,
Çölləri şəhid.
Dərələrin şəhid, düzlərin şəhid,
Ağacın, quşun şəhid...

Hara qaçırsan, Oğul?
Hara qaçırsan, Vətən? -
Sən qurtaran yerdə Ölüm başlayır.
Hara qaçırsan, Vətən oğlu?
Şəhid çöllər, şəhid yollar
Ayağına dolaşmır
Şəhid qəbirləri kəsmir qarşını.
Ağla: Axıt göz yaşını -
Atlan görüm, o qəbrin üstündən,
Görüm, necə atlanırsan,
Alış görüm, yan görüm,
Görüm, necə odlanırsan.
Köynək deyil, geyib, geyib, atasan,
Saqqız deyil, satasan -
Buna Vətən deyərlər!
Bayrağının altından keçib gedirsən –
Vətən köynəyindən keçirir səni,
Ağrısından, acısından,
Vətən köynəyindən keçirir səni,
Dönüb özün də Vətən olursan –
Diri gözlü,
qılınc sözlü, od ürəkli bir Vətən.
Yeriyən Vətən,
Yürüyən Vətən,
Sevən, sevilən Vətən,
Söyülən, döyülən Vətən...

Dilsiz-ağızsız babanın
Ruhu qalır, qəbri qalır, Vətən oğlu,
El-obanın göz yaşsı,
Sınağa çəkilən, daşib tökülən
səbri qalır, Vətən oğlu...

Vahimə içində, «Qrad» altında
Fırınxa-fırınxa kişnəşən atlar,
Gözləri böyüyən, yer eşən atlar,
Quyruğunu qısıb, zəncir gəmirən,
Zingildəşən itlər, ulaşan itlər
yiyəsiz qalıb, çarəsiz qalıb,
avara qalıb.
Yalvara-yalvara qalıb:
«Məni qoyub getmə, oğlan».
Ayağın altından yol qaçsın gərək,
Göylər uçsun gərək, dağ aşsın gərək.
Vətən səni bayraq kimi, arxa kimi qaldırmışdı,
Vətən səni qalxan kimi qaldırmışdı.
Qalx, dalğalan bayraq kimi!..
Dur ayağa arxa kimi, qalxan kimi:
Enməz bayrağım da Sən,
Torpağım da Sən!
Əmr versin-hücum əmri
komandan Vətən...

* * *

...Bakıya uçursan, Vətən,
Bakıya köçürsən, Vətən,
Bakıya qaçırsan, Vətən...
Mən belə köç istəmirəm, istəmirəm:
Şəhərdən Vətən olmaz...
Yazıq Bakı nisgil, qəhər içində-
Qəhərdən Vətən olmaz.

Bakının qaraltısı, qurquruca adı qalıb,
Özü yoxdu Bakının,
Dirigözlü şəhidlərə yox deməyə
Üzü yoxdu Bakının.
Ayaqaltı Bakı, qaraltı Bakı,
Necə dözürsən, necə –
Məmləkət sinənə boşaldı, Bakı...

Yaralı Vətən, yaralı Vətən...
Xocalı haraylı,
Kürəkçay haraylı Vətən,
Kəlbəcər, Laçın haraylı,
Qubadlı, Şuşa haraylı...
yaralı Vətən...

Yaranı bağlayan yox,
Harayını eşidcən yox,
Nəbzini yoxlayan yox...

Gün-gün, saat-saat itirirəm səni,
İtik-itik yerlərinə
Yetik olmaq istəyirəm.
İtik-itik yerlərini yuxu kimi
xəyalıma gətirərəm -
İtirərəm, itirərəm, itirərəm.
Yuxu Vətən xəyal Vətən:
Mən ki səni yuxu kimi sevməmişdim,
Mən ki səni xəyal kimi sevməmişdim.
Mən bu dərdi necə çəkim, ay Allah...
Yuxunun yolunda, xəyalın yolunda
Kim gedər ölümə, kim?

* * *

Bakıya köçürsən, Qarabağ...
Yeradların köçüb gəlir bir ucdan:
«Şuşa» kinoteatrı,
«İsa bulağı» restoranı,
«Cıdır düzü» pavilyonu,
«Qarabağ» şirkəti,
«Abdal-Gülablı» çayxanası,
«Qarabağ» toyxanası...
O restoran, o kafe, o pavilyon
Necə açır ağzını?
Necə yeyir, necə içir,
Necə yaşayır boğazını?
O çayxana, o toyxana
Necə udur, necə, necə
Qarabağın ağrısını?

Ora bax! Ora bax! Ora bax!-
Hər tərəf, hər yan-
Qarabağ! Qarabağ! Qarabağ!
Bakıda – Qarabağ,
Şəkiddə – Qarabağ,
Gəncədə – Qarabağ...
Ürəyimdən nifrətkeçir, haray qopur:
Xaraba, xaraba, xaraba...
Mən Vətən itirib, söz tapacamsa,

qururucu söz,
Mən torpaq itirib, iz tapacamsa,
Reklamlar içində alışıb yanan
yağlı, pullu söz-
Nəyimə gərəkdi o Vətən mənim?
Dərdim, ağrının reklamına bax: -
Qarabağ... Qarabağ... Qarabağ...
Xaraba... xaraba... xaraba...

* * *

O yerlərin yoxluğuna alışıram, deyəsən...
O yerlərin yoxluğuna barışıram, deyəsən.
Yox, alışmaq demək olmaz,
Yox, barışmaq demək olmaz.
Hər gün, hər saat
Alışdırırlar bizi,
Barışdırırlar bizi-
Moskva alışdırır,
Tehran, Afina alışdırır,
barışdırar itkilərlə...
Zaman layla çala-çala
məni ovutmaq istəyir,
məni soyutmaq istəyir
İtkin Vətən torpağından-
Qoymayın, qoymayın yatmağa məni,
Qoymayın bu dərdi unutmağa məni...
Maskarad maskalı Rusiya planı,
Rusiya yalanı...
Avropa, Asiya yalanı...
Kimə inanım, kimə?
Özümə! Özümə! Özümə!
Özümə arxalanım,
Dağıma, çölümə, düzümə arxalanım,
Dərdimə arxalanım, dərdimə-
Məni yatmağa qoymaz,
Məni oyutmağa qoymaz-
Qövr eləyir içimdə, çölümdə,
Onda yaxın düşməz mənə Ölüm də.

* * *

Ayağım altından torpağım qaçıb,
Göyüm oğurlanıb başım üstündən-

Şaqqalanıb şəhid Vətən,
Hər şaqqası bir yanda,
Qalmışam Vətən xarabalığında.
Ayağımı qoysam itik torpağa,
Diz çöküb, üzümü sürtsəm
ağaca, budağa, yarpağa,
Üzümü sürtsəm divara, daşa,
Dayanıb baş-başa, durub baş-başa,
Üzümü sürtsəm, gözümü sürtsəm
əsir düşən qəbirlərə-
İdim-ilim itib, gedər ağrılarım,
Torpaq xəstəliyi çıxar canımdan,
Vətən xəstəliyi çıxar canımdan.

* * *

Kim daraşdı torpağına,
haran ağrılır, Vətən?
Şəhid olub, külə döndü,
Kim qarışdı torpağına,
haran ağrılır, Vətən?
Kim aradan çıxıb getdi,
Bayrağını yıxıb getdi-
haran ağrılır, Vətən?
Azadlığın qan içində,
Qovrul, kükrə, yan içində
Sızım-sızım sızıldayır
Gündünüz də, gecən də-
haran ağrılır, Vətən?

TANRIM BAĞIŞLA MƏNİ...

(Poema)

Haraya getsəniz, Allahla üz-üzəsiniz, Hər yeri tutmuş Allah, hər şeyi bilir Allah...

«Qurani-Kərim», Baqara surəsindən

Nəfəsinə içinən bu torpağın üstündə,
Baxışına küsənən bu Günəşin altında,
Varlığına güvənən bu Göylərin altında,

Adın çəkildə, ayağa qalxan
bəndələrin adından
Sənə üz tuturam, Tanrım,
Rəbbim, Sənə üz tuturam...

Mənə qanad ver, Allah,
Mənə inad ver, Allah –
Keçim Sənin sınağından.
Keçim işığından, duruluğundan,
Keçim baxışından, ululuğundan,
Vurulum, vurulum duruluğuna.
Durulum, durulum gözümlə doyunca,
Mənə pay verdiyin ömrüm boyunca...

* * *

Səbri özündən böyük,
Tanrım, bağışla məni!
Sınağa çək, indən belə
Bircə bağışla məni.

Qadağalar diyarında
Zaman-zaman aramızda
Bir Çin səddi ucaldılar.
Bu yasaqlar, bu qovğalar diyarında
İçimizdə Rəbbimizə
Sevgimizi qocaltdılar.

Tanrım, bağışla məni...
Yolum – sənin yolundu...
Neyləyim ki,
Uca-uca kürsünlərdə,
Şərqlərdə, şerlərdə
Adını çəkmək də yasaq olundu.
Gecələri gizli-gizli
Özümüzlə çəkildik,
Rəbbimizə, sözümüzlə çəkildik,
Adın dilimizdən düşmədi bir an.
Zaman – yalançı zaman,
Zaman – talançı zaman
Səni könlümüzdən silə bilmədi...

Zaman-zaman özümüzdən gen düşdük,
Milyon-milyon kilometr uzaqlaşdıq...

Bir də gördük – gözümüzə gün düşdü,
Bir də gördük – içimizə gün düşdü,
hardan düşdü – bilmədik...
O gün – Sənin işığındı,
Ruhumuzla görüşdü.
Bir olan Allah,
Var olan Allah,
Bizə yar olan Allah!
Tilsimə düşəndə, dara düşəndə,
Tutdun qolumuzdan – qollar sevindi,
Açdın yolumuzu – yollar sevindi.
Axşamlarım, səhərlərim sevindi,
Göyüm, yerim sevindim.

O axşam da Sənindi,
O səhər də Sənindi,
Yer də, göy də Sənindi,
Bu ömür də Sənindi.
Alnımın yazısı da,
Ürəyimin qırışı da, arzusu da,
Kəsdiyim çörək də, içdiyim su da
Sənindi, Sənin!
Oğlum, qızım da,
Şərim-sözüm də
Sənindi, Sənin!

* * *

Hara getdim,
Hardan keçdim –
Xəyalımda Səni gördüm...
Gördüm Səni bu dünyanın
Hər yanında, hər ucunda.
Gördüm, gördüm –
Göylər Sənin ovcunda,
Yerlər Sənin ovcunda,
Dərya Sənin, orman Sənin ovcunda,
Cahan Sənin ovcunda,
Zaman Sənin ovcunda,
Mən də Sənin ovcunda...

Sən – dünyanın üstündə, taxt-tacında...
Dünya – yaşlı ada kimi
Sənin ovcunda.

Hərlənirik, fırlanırıq ovcunda,
Yeriyirik,
yürüyürük ovcunda,
Doğuluruq, çürüyürük ovcunda,
Baş daşımız,
göz yaşımız – ovgunda...
Baxışınla dünya nura boyanır...
Baxışların altında
dünya yatır, oyanır.
İşığın bu dünyaya
Necə gərəkmiş, necə!
Röyalarda dərgahına uçuram
Hər gecə, hər gecə!
Gedib çata bilmirəm,
Çatıb, tuta bilmirəm.
Dərgahına gedən yol
Yaman uzundu,
Yol gedirəm hələ də...
Sənin işığından güc alam gərək,
Bir ömür, min ömür borc alam gərək.
Silkinib, çıxsaydım günahlarımdan,
Şeytan yuvasını yıxa bilsəydim,
Sənin işığının zərrəsi altda
Özümə uzaqdan baxa bilsəydim,
Sənin baxışının duruluğunu
Gözümə bilyorluq yığa bilsəydim-
Diz çöküb, öpərdim nur yağışını...

* * *

Bağışla, Tanrım, bağışla...
«Bağışla» deməyə üzümüzümü var?!
Sınağa çək indən belə
Məni bircə baxışla.

...Gecələri sıxıldım...
İlbiz kimi öz içimə yığıldım.
Dərd əlindən usandım.
Qan çanağı Rusiyanın qanlı əli
Zaman-zaman üstümüzə uzandı,
Bizi qan içində boğmaq istədi,
Tanrımıza sevgimizi
İçimizdən, çölümüzdən
Yığmaq istədi.

Adını çəkənin dili kəsildi,
Adını tutanı – güllələdilər,
Tanrıya uzanan əlim kəsildi.
Beləcə, Rəbbimdən əlim üzüldü...
«Lallahəillallah»ı dilimdən qopardılar,
könlümdən qopardılar...
Şər yeridi üstümüzə alay-alay,
qoşun-qoşun,
Şər yürüdü içimizə
Kurşun-kurşun...
O qoşunun içindən,
O kurşunun içindən
Tanrım, adın ucaldı,
Qalxdı, qalxdı sonsuzluğa,
Şeytan qaldı yana-yana, baxa-baxa...

* * *

İnsan oğlu, Adəm oğlu,
«Bağışla» deməyə üzümümüzü var,
sözümüzü var...
Günaha batmışıq, günaha, qardaş,
Qərinələr boyu,
sənələr boyu...
Boğuluruq günah dəryalarında...
Kim çıxarsın bizi ordan-
Bizə boy verməyən günahımızdan,
Əlimizdən kim tutsun?
Günah dəryasını bəs, kim qurutsun?

* * *

Rəbbim, səbrim böyük, ürəyin böyük-
Pənahım da Sən,
Gümanım da Sən,
Müqəddəs əlini uzat bizlərə,
Tut əlimizdən,
Çıxar günah dəryasından.
Günahlar içində qovrulan mənəm,
Tövbələr içində qıvrılan mənəm...
Mənə bu dünyanı çox görmə, Allah.
Bağışla, bağışla, bağışla,
Sınağa çək indən belə

Mənim bircə baxışla!..

* * *

Mənə bu dünyanı çox görmə, Allah...
Sənin gözlərinlə gördüm, İlahi,
Gördüm bu dünyanın hər üzünü mən,
Gülləyə tutulan gecəsini mən.
Çarmıxa çəkilən gündüzünü mən...

Mənə bu dünyanı çox görmə, Allah...
Gördüm bu dünyanın hər üzünü mən.
Gur-gur guruldayan, «dağ» kimi «uca»
Bir ad kölgəsində yaşayanları,
Var-dövlət,
şan-şöhrət,
harayı qismət.
Büsat kölgəsində yaşayanları...

Mənə bu dünyanı çox görmə, Allah,
Gördüm bu dünyanın hər üzünü mən...
Büllur bulaq kimi, saflıq içində
Gözləri dumduru, əlləri nurlu,
İşıqlı-ışığı adamlar gördüm,
İşıq yaraşıqlı adamlar gördüm-
Beşcə addımlıqdan vurur işığı,
Sənin işığından güc almışdılar...

Sənin gözlərinlə gördüm, İlahi,
Gördüm bu dünyanın oyunlarını-
Qoyunu yerində çobanlarını.
Çobanı yerində qoyunlarını...

* * *

...Biz zaman Göy Yerə yaxındı, yaxın...
Adamlar can deyib, can eşidərdi.
Birdən... iblis gəldi, gəldi bir yığın,
Göylərə dirəndi insanın dərdi.
Sənin qəzəbinə tutulduq, Tanrım-
Göy-göyə çəkildi, Yer qaldı – yerdə,
Göylə Yer qovuşmaz, qovuşmaz bir də...
Elə o zamandan, elə o gündən
Ümidimiz ətəyindən asıla qalıb,

Elə o zamandan, elə o gündən
Əlimiz göylərə uzalı qalıb...
«Bağışla» deməyə üzümüzmü var,
sözümüzmü var?..

* * *

Yaxşı ki, Sən varsan başımın üstə,
Bu dünyadan böyük adın var, Allah!
Adını, özünü anıram hər gün,
Mənim and yerimsən, andım var, Allah...

Bu necə «yoxluqdur»... göynəyir sinəm...
Yaxsı ki, mən Məni görmürəm yenə-
Bircə adın belə bəs eləyər mənə.
Hərdən elə bilirəm,
Yüz ildi, min ildi həsrətindəyəm –
Yüz ilin, min ildi həsrət yolundan
Keçib gedə-gedə yaman yoruldum.

Yaxşı ki, Sən varsan başımın üstə,
Yaxşı ki, adın var-
Uçaqların qanadında
səksəkəli-səksəkəli uçan adın,
yerin-göyün fəryadında
ümid kimi mənə sarı qaçan adın.
Yeraltı, yerüstü gümanım mənim,
Gözəgörünməyən həyanım mənim...

Yaxşı ki, Sən varsan başımın üstə...
Yaxşı ki, Sən varsan başımın üstə...
Sən mənim ən böyük ucalığımsan,
Xəyalından tuta-tuta,
Bu dünyaya qəzəbimi uda-uda
Hərdən ucalığa qalxıram mən də,
Sənin ucalığına.
Birtəhər silkinib çıxı bilirəm
Çıxıram,
qalxıram o ucalığa.
Gözüm qaralır
Sənin ucalığından dünyaya baxa-baxa.
Baxıram, özümə yazığım gəlir,
Baxıram, özümə gülməyim gəlir,
Yaşamağım gəlir, ölməyim gəlir

Sənin ucalığında...

Cığırından çıxan qıraşqa sayaq
Karıxan,
vurnuxan adamlara bax-
Nə olub onlara, hara qaçırlar
Sənin ucalığından...
Qeybətlər-söhbətlər, dedi-qodular
Düşüb, ayağının altında qalar.
Sonra dünya özü də
Gözlərimdə ucalar-
Sənin kimi,
adın kimi,
andım kimi.
Bu alçaq tavanlı evlərimizdə
Yaxşı ki, Sən varsan başımın üstə.
Yaxşı ki, Sən varsan, adın var yenə-
Bircə adın belə bəs eylər mənə...
Yeraltı, yerüstü gümanım mənim.
Gözəgörünməyən həyanım mənim...

* * *

Şeytanların, iblislərin acığına
Bayraq kimi qaldırmışam adını,
Qaldırmışam ucaldıqdan-ucalığa.
Bu bayrağın altında
«Tanrım, yar ol» - deyə-deyə
yeriyirəm,
yüyürürəm gələcəyə...

Mənə qanad ver, Allah,
Mənə inad ver, Allah-
Keçim Sənin sınağından.
Səbri özündən böyük,
Tanrım, bağışla məni,
Sınağa çək, indən belə
Bircə bağışla məni,
Tanrım, bağışla məni...
Tanrım, bağışla məni...

Ocaq, 1995
Bakı